

PRZEMYSŁOWIEC

E DĄBROWA.

Drzewiecki & Jeziorański

INŻYNIEROWIE

Fabryka przyrządów ogrzewania centraln. i Biuro konstrukcyjno-techniczne

Przedsiębiorstwo koncesyonowane przez Magistrat król. stoł. miasta Krakowa Ł. 76.770/903 III.

Adres: Warszawa, Aleje Jerozolimskie Nr. 85. (dom własny).

Adres telegraficzny: Warszawa Drzewiecki Jeziorański.

Wodociągi i Kanalizacye. ❄ Ogrzewania centralne i Wentylacye. ❄ Urządzenia gazowe.

Firma wykonała w ciągu **jedenastu lat** działalności około 1000 instalacyj.

65

Fabryka Maszyn i Odlewnia

2

Księcia A. LUBOMIRSKIEGO we Lwowie

Lwów-Podzamecze ul. Św. Marcina 11.

6

Adres dla telegramów: SRENIAWA-LWÓW.— Telefon 559. — Konto poczt. Kasy Oszczęd. 867201.

Wykonywa wszelkie roboty, wchodzące w zakres przemysłu maszynowego:

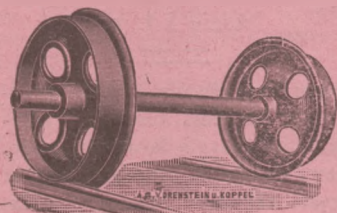
1. Urządzenia, rekonstrukcyje i reperacye gorzelni, browarów, młynów, tartaków, cegielni i innych zakładów przemysłowych.
2. Kotły parowe, konstrukcyje żelazne, rezerwoary i wszelkie inne roboty kotlarskie.
3. Jako specjalność: transmisye o kołach pasowych, formowanych maszynowo, wykonane przy pomocy maszyn specjalnych.
4. Odlewy żelazne z własnych i nadesłanych modeli od najlżejszych do 5000 kg. wagi. Odlewnia zaopatrzona w najnowsze maszyny do formowania, daje nam możność zadowolnić najostrzejsze wymagania odbiorców naszych.

Prosimy o zwrócenie uwagi na markę ochronną na wyrobach naszych.

57

ORENSTEIN i KOPPEL

Fabryki kolei wązkotorowych i lokomotyw

BIURO:

Lwów

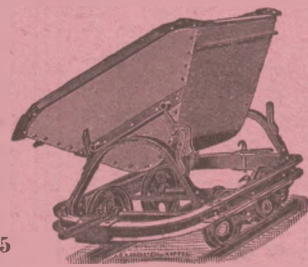
Pasaż Mikolascha

Składy:

ul. Grodecka 127.

Telefon Nr. 594.

URZĄDZAJĄ I DOSTARCZAJĄ

65

Koleje polne, lasowe, oraz dla celów przemysłowych, do ruchu ręcznego, konnego, parowego i elektrycznego. Słpłaty amortyzacyjne.

Koleje linowe — Koleje elektryczne — Koleje przenośne — Koleje drugorzędne — Koleje dojazdowe — Lokomotywy — Wózki — Bagery ręczne i parowe.

Wynajmuje kompletnie urządzone koleje. Roboty przedwstępne, trasowanie.

Sokolnicki & Wiśniewski

15

Biuro elektrotechniczne

Lwów, Akademicka 18. ☉ Kraków, pl. Maryacki 9.

Adres telegraficzny: Grom, Lwów. — Grom, Kraków.

Pierwszy zakład kraj. dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych

WŁASNE WARSZTATY ELEKTROMECHANICZNE.

Składy artykułów elektrotechnicznych.

Budowa kompletnych stacji elektrycznych. Wyzyskiwanie sił wodnych do wytwarzania energii elektrycznej i zastosowania jej w przemyśle i gospodarstwach rolnych. — Większość znacniejszych urządzeń elektrycznych w Galicji od roku 1903 wykonała firma Sokolnicki & Wiśniewski.

Projekty, kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

65

Wodociągi dla miast, miasteczek, zakładów publicznych i domów prywatnych

buduje

Zygmunt Rodakowski

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY WODOCIĄGÓW

65

dawniej biuro instalacyjne „Towarzystwa Akc. dla przedsiębiorstw elektrycznych, wodociągów i kanalizacji“.

Wykonuje wszelkie poszukiwania za wodą, plany i projekty wodociągowe, ujęcia źródeł i wiercenia lub kopania studzien, całkowite wodociągi miejskie, zupełne instalacje wodociągowe w gmachach publicznych i prywatnych, klozety, łożenki od najprostszyc do najwykwintniejszych, cyrkulacje wody gorącej, odpływy i kanalizacje.

Materyał doborowy. — Wykonanie wzorowe. — Ceny umiarkowane.

Kolejki wązkotorowe

do eksploatacji lasu i torfu, dla cegielni, tartaków, cukrowni, gospodarstw rolnych, przedsiębiorców budowlanych i t. p.

dostarcza i urządza

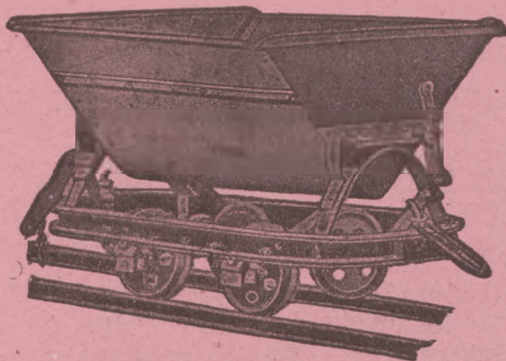
24

E. Giełdziński, Lwów

ul. Jagiellońska 1. 3. (w gmachu wiedeńskiego Banku Związk.)

Kupno i najem.

Lokomotywy, szyny, tory przenośne i stałe, wózki rozmaitej konstrukcyi, tarcze obrotowe, rozjazdy, złożenia osiowe, koła, łożyska, śruby, lasze, gwoździe i t. p.

Wynajmuje koleje kompl. urządzone. Katalogi, kosztorysy i rysunki na żądanie darmo i opłatnie. Nowy i używany materyał, jakoteż części zapasowe zawsze na składzie. Specjalny oddział dla maszyn i klozetów torfowych.

75/2

Biuro techniczne i Zakład budowy

młynów i elektryczności

Maurycy Goldschlag-Grażowski

Lwów, ulica Grodecka 1. 42.

Specjalność: Młyny w połączeniu z motorami ssąco-gazowymi. Koszt zmielenia 100 kg. razówki 10 hal. Wszelka gwarancya za jakość i dobroć mąki. Pierwszorzędny fabrykat. — Dogodne warunki spłaty.

Projektuje i urządza młyny, tartaki, gorzelnie, browary. Przeprowadza instalacje światła elektrycznego i wodociągów. Młyny najnowszego systemu, motory benzynowe ssąco-gazowe o gwarantowanym koszcie ruchu 1—1½ hal. na siłę konia i godzinę.

Co i gdzie wyrabia się w kraju?

Umieszczenie w każdym numerze przez rok cały za jeden wiersz 5 kor., półr. 3 kor.

Aparaty piwne: (fabryka) J. Friedman, Stryj.

Asfalt: papa dachowa, płyty izolacyjne asfaltowe, Skrzypiec i Sp., Tarnów 2. Emil Kuźnicki, Oświęcim, Papa dachowa (płyty izolacyjne asfaltowe).

Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.

Spółka kraj. budowniczych, Lwów. Sosnowski & Zacharyewicz, Lwów. Krajowa fabryka papy dachowej i produktów terowych, Sina Kurtz, Chrzanów.

H. et A. Lorie, Kraków.

Artykuły techniczne: Stanisław Grünberg i Ska, Kraków Rynek 21. (Skład artykułów technicznych, elektrotechnicznych oraz krajowych wyrobów metalowych.)

Budowlane roboty: Z. Gościcki, Lwów, Kopernika 17. (wyroby metalowe kąpielowe).

Broń: W. Szadkowski i S. Kopczyński, Lwów, pl. Bernardyński 1. 3.

Browary: Pierwszy browar w kraju systemu gotowania parą Zygmunta Marsa i Braci w Limanowej.

Bielizna męska, damska, dla chłopców, dziewcząt i niemowląt — Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Carbolineum: Emil Kuźnicki, Oświęcim, (Krystal najlepsza pasowłoka dla dachów pawych).

H. et A. Lorie, Kraków.

Cement portlandzki: B. Liban i Sp., Podgórze-Bonarka.

Góleszowska fabryka portland cementu (Roman cement i wapno skaliste)

Cement drzewny: (Holzzement) Emil Kuźnicki, Oświęcim.

H. et A. Lorie, Kraków.

Cementowe wyroby: Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.

H. et A. Lorie, Kraków.

Chirurgiczne opatrunki: Fabr. „Tlen“, Lwów.

Cukry: Cukiernia Ferdynanda Theuera, Lwów, plac Halicki 12

Cukierki, bonbony, czekolada, kakao, pierniki, biszkopty i ciasta wszelkiego rodzaju wyrabia Parowa fabryka cukrów i pierników Brandstädter i Ska we Lwowie.

Gykoray: I. Bar. Romaszkan, Horodenka.

Drut drzewny: Na zapalki i pudelka. Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa.

Elektrotechnika: Tranda Witold, Przemysł. Domiczek Karol, (Lwów, Sykstuska 23. Skład rowerów).

E. Hausmann Lwów, Pasaż Hausmana. Telefon 303.

Farbiarnie: Pierwsza kraj. farbiarnia i pralnia chemiczna Langier i Ska, Lwów.

Fajanse: Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa (naczynia fajansowe i cegły ogniotrwałe).

Gorzelniane urządzenia: Bracia Bartik, Tarnów.

Gwoździe Sułkowieckie do szyn: E. Gieldziński, fabryka kolejek wążkotorowych. Lwów, Jagiellońska 3. Patrz inserat str. 2.

Harmonium: Pierwszy jedyny wyrób harmonium nożnego amerykańskiego (sawkowego), Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Instalacje: (wodociągi, kanalizacja, centralne ogrzewanie i wentylacja, dalej także mechaniczne, pralnie i suszarnie) Inż. Leonard Nitsch i Sp., Kraków.

Instalacyjny zakład dla centralnych ogrzewań, wodociągów i gazu, Julian Tokar, Kraków (Radziwiłłowska).

Chylewski, Hruby i Ska, dawniej Wł. Niemeksza. Lwów, Kopernika 15 a.

Bracia Bartik, Tarnów.

A. Lów i Ska Lwów, Kollątaja (patrz anons).

Introrigatorskie wyroby artystyczne: S. Astandt, Lwów, ul. Słoneczna 7.

Kamień sztuczny: Fabryka kamienia sztucznego, Lwów.

Kamieniarskie wyroby: Trembowla gmina miasta.

Kamieniołomy: Trembowla gm. miasta.

Konserwy z jarzyn i owoców. Fabryka parowa w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa. Ogród handlowy.

Konserwy mięsne: Aleksander Sliżyński, Lisko.

Konfitury: (sorbety, woda kolońska) M. Gozdawa-Czekońska, Czortków.

Konstrukcja żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Koronki i hafty: Krzyżanowska Aniela, Oświęcim.

Koldry Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Kotły parowe: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Korki i smołki: Z. Blaustein, Lwów, Kazimierzowska 17.

Lampy: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów, patent. naftowe światło żarowe.

Likiery i rozolisy: Fabryka likierów i runa (rafinerya spirytusu) K. Hr. Drohojowskiego w Bolanowicach.

Dawid i Józef Waloscy w Stryju (rafinerya spirytusu i fabryka rumu).

Liny i powrozy: Towarzystwo powroźnicze w Radymnie:

a) dla przemysłu fabrycznego pasy do maszyn, wszelkie sznury, liny druciane, liny konopne dla gorzelni.

b) dla gospodarstwa domowego: sznury dla wieszania bielizny i rebsznury do stołów.

c) dla gospodarstwa rolnego: postronki, lejce, szleje, kantary i tp.

d) dla myślistwa i rybołówstwa: sieci do polowania, włoki, wężcierze.

Marynaty: F. Jachzel, Biała (wyrób sardynek, moskale).

Maszyny: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Kotły parowe. Browary, Młyny, Tartaki, Motory ropne, gazowe.

E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

MOTORY WYBUCHOWE, budowa młynów i urządzeń przemysłowych Leon Heller, Lwów, Grodecka 35.

Maszyny i narzędzia rolnicze: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne. Bracia Bartik, Tarnów.

Marek Feuerstein, Lwów, ul. Grodecka 1. 51.

Młyny: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Bracia Bartik, Tarnów.

Leopold Herman, biuro techniczne, Lwów, ul. Grodecka 14 a. (młyny motorowe, motory i lokomobile).

Meblowe roboty: Eisenbart Teodor, Lwów (zakop.).

Towarzystwo stolarzy w Kalwarii Zebrzydowskiej (skład komis. w Krakowie,

Mlechy: Marek Feuerstein, Lwów, Grodecka 51. (pierwsza fabryka galicyjska).

Miody: Miód patoka, miód pitny, wosk, narzędzia i przybory pszczelarskie Spółka pszczelarska w Brzeżanach

Metalowe wyroby: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Mydło jedrne: Pierwsza galicyjska parowa fabryka mydła Szymon Munk Żywiec.

Naczynia emalowane: Pierwsza gal. fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębni.

Odlewania i konstrukcja żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Jan Wehrstein Stryj, fabryka kujnej leizny (Tempergus),

Bracia Bartik, Tarnów.

W. Podhorodecki i Ska, ul. Polna 51. (wszelkie odlewy ze stali, żelaza i metalu, leizna kowalna — Tempergus).

Fabryka armatur, pomp inż. Karola Rudolphiego i Ski w Trzebinie.

Fabryka Ks. A. Lubomirskiego, Lwów, Marcina 1. 11.

Bochenkiewicz Rafał, Gorlice wyrabia wszelkie odlewy maszynowe i budowlane.

Odlewy metalowe: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Ogrodzenia siatkowe altany, werandy, i poręcze drogowe z rur stalowych jako nowość, praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Ołowiane wyroby, plomby, płyty etc. Stanisław i Stefan Drzewiczy w Przemysłu ul. Węgierska 60.

Olówki: Majewski, Warszawa.

Organy kościelne i harmonium: Wyrób organów kościelnych i harmonium, Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Osuszanie murów: F. Mossoczy, Lwów Łyczakowska 22.

Grabowski, budown. Kraków, Gołębia 14. (sposobem patent. bez plan, kanalizacje budynków, izolacje murów)

Pasy maszynowe: (fabryka) Seweryn. Patzan, Żywiec.

Plece kafilowe: P. Swistek, Przemysł, Lipowa — Julia Duda, Jarosław. (Fabryka).

Pieczenie: A. Garfunkel, Lwów, ul. Karola Ludwika 2.

Pilniki: Jan Sądel, Kraków, plac Matki 4. — Bracia Bartik, Tarnów

Powozy: Siwiński Wład., Stanisławów.

Pończoszkarskie wyroby: Bobrowska w Jaremczu.

Płótna Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Pościele Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Prasy olejne, pompy wodne (fabryka) J. Friedmann, Stryj.

Pompy: (studnie) E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków.

Przyrządy gimnastyczne: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Rękawiczki i bandaże: L. Kozub, Drohobycz, Rynek 30.

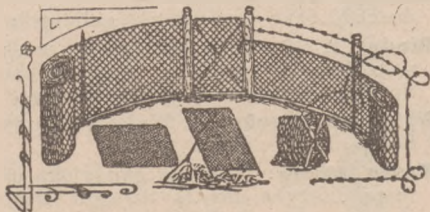
Rzeźbiarskie wyroby z drzewa: Tadeusz Sokulski Lwów, Łyczakowska 54. (oltarze, ambony itp. roboty snycerskie, pozłotnicze, ozdobne, odnawianie).

Siatki żelazne ogrodzenia siatkowe altany, werandy i poręcze drogowe z rur stalowych, jako nowość praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Sikawki: Bracia Bartik, Tarnów.

Slusarskie wyroby: Spadkobiercy J. Górniaka w Przemyślu.

Siatki żelazne, meble i konstrukcje schodów żelaznych, wykonuje fabryka Józefa Goreckiego, Kraków.

Słomiane maty i materace: Fabryka „Hygiea“ J. Wojciechowski p. Kolomyją

Smary: fabryka „BLASK“ JASŁO.

Story do okien płócienne, patyczkowe i deszczułkowe Władysław Adamski, Lwów, Sobieskiego 4.

Studnie: Bracia Bartik, Tarnów.

Inż. Leonard Nitsch i Ska Kraków. Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Wiercenia studzien, ustawiania pomp.

Światło: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Patent. naftowe światło żarowe, gaz powietrzny, motory ropne do oświetlenia elektrycznego.

Tablice emalowane z napisem wszelkiego rodzaju wykonuje Pierwsza galicyjska fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębniaki.

Tapety: W. Adamski, Lwów.

Tartaki: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów.

Tkackie wyroby: Jan Kopeński, Kęty, (sukna i koce).

Michał Mięśowicz Korczyzna obok Krosna. Tkalnia płócien i skład wysyłkowy (wyroby z najlepszego przędzy).

Marcin Brzęk, Białowa, wyrób lnianych i bawełnianych tkanin.

Bobrowska, wyrabia z sukna krajowego serdaki, guńki w Jaremczu.

Tow. tkackie w Glinianach.

Transmisje: W. Podhorodecki i Ska Lwów, Polna 51. (wały transmisyjne, łożyska, sprzęgacze, koła pasowe i żębate i t. p.)

Tutki: K. Primus, Lwów.

Urządzenia mechaniczne cegielni i fabryka dachówek Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Waseliney: Jan Michnik, Bochnia (oleje maszynowe).

Wody mineralne: Rząca i Chmurski, Kraków.

Wyroby brązownicze i sprzęty kościelne S. Wilczyński, Lwów, Trybunańska 6.

Witraże i mozaiki szklane W. Ekielski i A. Tuch. Kraków, Wolska 26.

Zabawki klockowe (fabryka) Z. Janikowski. Kraków, Garbarska 5.

Zegary wieżowe najno wszej konstrukcji i w różnych wielkościach M. Mięśowicza w Krośnie.

OGŁOSZENIA

Starszy człowiek władający dobrze i biegle językiem polskim i niemieckim poszukuje zajęcia magazyniera przy fabryce lub w składach za miernem wynagrodzeniem. Wiadomość pod K. do Redakcji „Przemysłowca“.

— No, a jakże tam pani przyjaciółka, zamężna?
— Dotychczas nic, właśnie jeszcze czekamy.
— A na co właściwie?
— Na męża.

Ważne

dla właścicieli lasów i tartaków!

Cale produkcje tartakowe szpilkowe i liściaste oraz rżnięty materiał i budulce, szuka poważna firma do nabycia.

Zgłoszenia proszę nadsyłać pod „Przemysł drzewny“ do Adm. „Przemysłowca“.

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych

sztucznych i specjalnie leczniczych

37 pod firmą 14

K. Rząca i Chmurski

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.

wyrabia pod kontrolą Komisji przemysłowej Tow. lek. Krak. nolecone przez toż Towarz.

Wody mineralne

odpowiadające składem chemicznym wodom: Bilińskiej, Gieshüblerskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej, Hamburg, Kissingen tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśną, oraz wody lecznicze normalne z przepisu prof. Jaworskiego.

Sprzedaż cząstkowa w aptekach i drogueryach.

Cenniki na żądanie franco.

Główny skład 65

we Lwowie w aptece J. Wiewiórskiego ul. Halicka 5.

Pismo „...“ dla młodzieży

Wieczory Rodzinne

Tyg. ilustr. dla młodzieży,

pod kier. literac. Ig. Balińskiego i p. Bukowieckiej.

Dwa pisma łącznie: 1. dla starszej młodzieży, 2. dla dzieci do lat 12. Osobny dodatek książkowy co miesiąc.

Treść: Obrazy z piśmiennictwa i historii polskiej. Artykuły z nauk przyrodniczych, powieści, podróże. Dział dla panienek. Ze szkół uczelni, Konkursa. Rebusy. Zadania itd. W r. 1906 drukują: „Czternastoletni wojownik z r. 1806“. „Wśród Łotyszów“, J. Verne'a. „Historia ludu wiejskiego“. — „Kurs ekonomii politycznej“.

W Warszawie kwart. rb. 1., pczętą rb. 1'25. W Austrii rocznie koron 13. W Niemczech marek 12.

Warszawa, Mazowiecka 10.

Amoniak chemicznie czysty

(Liquor ammon. caust. purris.)

o ciężarze gatunkowym 0·96 0·96 (Ph. VII.) i 0·910 (24° B.) — wyrabia 35

Gazownia Miejska we Lwowie.

Cennik na żądanie. 65

 PERWSZY ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY I MIEZIOSYTYPI W LWOWIE ul. Trzeciego Maja 7. WYKONAJĄ: FOTODRUKI, KLISZE CYKLOGRAFICZNE I MIEZIOSYTYPI (AUTOMATY) do celów ilustrowania DZIEŁ NAUKOWYCH I POWIEŚCIOWYCH JAKOŻE DO CENNIKÓW FARMACYJNYCH PRZEMYSŁOWYCH I HANDLOWYCH. Założony 1868

PRZEMYSŁOWIEC

TYGODNIK POPULARNY DLA SPRAW TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Wychodzi w każdą sobotę rano.

Prenumerata wynosi: W AUSTRYI: miesięcznie K 1'20, kwartalnie K 3'50, rocznie K 14'—. W NIEMCZECH: kwartalnie M 3'50, rocznie M 14'—. W KRÓLESTWIE POI SKIEM: kwartalnie koron 4'—, rocznie koron 16'—.

NUMER POJEDYNCZY 40 hal.

Redakcja i Administracja: Lwów, ulica Akademicka 1. 26.
Telefon Nr. 806.

ZASTĘPSTWO NA KRÓLESTWO: Księgarnia E. Wende i Sp.
Warszawa (Krakowskie Przedmieście 9).

Ogłoszenia: od miejsca wiersza jednej szpalty drobnym drukiem (petit) 40 hal. Przy zamówieniach kwartalnych lub rocznych znaczny opust. — Pomieszczenie FIRMY w rubryce „Co i gdzie wyrabia się w kraju?” za jeden wiersz na rok cały (52 razy) K 5'—, na pół roku K 3'—.

Prenumeratę przyjmują wszędzie biura dzienników i księgarnie oraz Administracja „PRZEMYSŁOWCA“, Lwów, przy ulicy Akademickiej 1. 26.

PRZEDRUK JEDYNIEM ZA PODANIEM ŹRÓDŁA.

Redaktor naczelny: inżynier cywilny **Edmund Libański.**

TREŚĆ: 1. **Galicyska produkcja ropy.** — 2. **Sprawy przemysłowe.** Przykład dla Towarzystw Współdzielczych. — 3. **Sprawy techniczne.** Z najnowszych dzieł techniki (*Oskar Aszkenazy*) (c. d.) — 4. **Wynalazki i konkursy.** Dział patentowy. — 5. **Głosy z kraju.** Węgry a my. — 6. **Esperanto.** Podręcznik Esperanto. Według dra L. Zamenhofs (*Aleksander Brzostowski*) (dokończenie). — 7. **Sprawy kobiece.** Stanowisko społeczne kobiety w przeszłości i w teraźniejszości (*Dr. Felicya Nossig*). — 8. **Kronika techniczno-przemysłowa.** 9. **Korespondencje Redakcji.** — 10. **Fejleton.** Ze świata postępu techniki i przemysłu (*Edmund Libański*). — 11. **Z różnych dziedzin.** Przyszłość ludzkości (*Wilhelm Bülsche*) (c. d.).

Galicyska produkcja ropy.

Każda produkcja surowca przedstawia już nie tylko sama przez się wielką wartość ekonomiczną, ale jej istnienie pociągać winno za sobą dalszą czynność przemysłową. Produkcja galicyjskiego surowca naftowego przynosi rafineriom i fabrykom ogromne zyski, lecz cena surowca mimo cła ochronnego niestosunkowo jest niską. Przy racjonalnem powodzeniu rołót wiertniczych i przy cenach surowca, któreby odpowiadały dzisiejszym stosunkom cłowym, mógłby w Galicji trwać ruch i dalsza eksploatacja w wielu kopalniach, i tysiące robotników, którzy skazani są obecnie na emigrację za granicę, znalazłoby w kraju zarobek.

Dobycie surowca naftowego nie we wszystkich krajach produkujących ropę odbywa się jednakowo. W Ameryce ze względu na stosunki korzystniejsze, roboty wiertnicze, z powodu łatwych pokładów połączone są z nieznacznymi tylko kosztami. Najdroższe wiercenie jest w Baku, ponieważ szyby zakładane bywają z bardzo wielką dymenzyą. Drugie miejsce po Baku ze względu na wysokie koszty wiercenia, zajmuje z tej samej przyczyny Rumunia.

W Galicji są koszta wiercenia rozmaite, zależnie od głębokości wierconych metrów.

Wogóle zależy rentowność otworu świdrowego od kosztów wiercenia, wyjąwszy niektóre szyby wybu-

chowe o nadzwyczajnej wydajności. Istnieją szyby wybuchowe, w których koszta wiercenia nie grają żadnej roli, zazwyczaj jednak tanie i pewne wiercenie przyczynia się dużo do dobrego rezultatu finansowego.

Przy odkryciu nowego obszaru naftowego, połączone jest wiercenie pierwszych szybów z znacznie większymi kosztami, z powodu nieznamośći pokładów i budowy tektonicznej danego terenu. Najlepszymi są te systemy, przy których rurowanie utworu postępuje w ślad za wierceniem. Przyrząd wiertniczy musi w tym celu posiadać instrument do rozszerzania, który w ciągu wiercenia należy otwór rozszerza, tak że rurowanie potem łatwo da się uskutecznić. W Baku, Rumunii, Galicji a po części i w Indyach i Hanowerze, musi być otwór świdrowy zabezpieczony przez rurowanie.

Niejednokrotnie bywają otwory zakładane z wielką dymenzyą początkową, dla uniknięcia rozszerzania pod rurami, następnie wierci się bez rurowania jak długo zasyp pozwala, a po zarurowaniu odwierconych metrów wierci się dalej bez rurowania, jak długo się da. Jest to praca bardzo niepewna. W Ameryce rurowanie otworu jest prawie zbyt techniczne, co naturalnie wpływa dodatnio na koszta produkcji, i daje Ameryce ogromną przewagę wobec innych krajów naftowych, z wyjątkiem Alzacji, gdzie ropa znajduje się bardzo płytko i dobywaną bywa systemem płuczkowym.

URZĄDZA i PROJEKTUJE wedle nowoczesnych wymagań budowy nowych jakoteż rekonstrukcję starych młynów wszelkich systemów z popędem maszyn parowych, motorów i turbin wodnych.

PRZYJMUJE dostawy kompl. urządzeń z pierwszorzędnych krajowych i zagranicznych fabryk, dla gorzelni, browarów, tartaków, fabryk krochmalu, syropu kartoflanego, drożdży, cegielni parowych, elektrycznego oświetlenia i przeniesienia siły, wodociągów i ogrzewań centralnych. SKŁAD motorów lokomobil do poruszania za pomocą gazu, benzyny, spirytusu, ropy naftowej, nafty i pary oraz aparaty do wytwarzania gazu z antracytu i koku. Kasy ogniotrwałe.

Zaprzysiężony
rzeczoznawca
c. k. Sądu
krajowego
we Lwowie.

Pierwszy krajowy zakład budowy młynów
Fabryka maszyn i kamieni francuskich

Leopold Hermann

BIURO TECHNICZNE.

Lwów, ul. Grodecka 14 a.

Wiercenia systemem płuczkowym doprowadzić można do znacznych głębokości o wiele szybciej i pe-
wniej, niż wierceniem suchem.

Czasopismo »Naphta« za londyńskim piśmie „Pe-
troleum Review“ podaje tabelkę konsumpcji nafty
na głowę ludności w poszczególnych krajach
w kilogramach; a mianowicie:

w Stanach Zjedn.	15·21 kg.
„ Niemczech	13·78 „
„ Anglii	11·84 „
„ Francji	8·72 „
„ Rosyi	7·51 „
„ Japonii	6·45 „
„ Rumunii	4·50 „
„ Austro-Węgrzech	4·31 „
„ Indyach	1·70 „
„ Chinach	0·85 „

Z powyższego zestawienia wynikałoby, że naj-
większa ciemność panuje w Chinach, następnie w In-
dyach i Austro-Węgrzech. Interesujące są spo-
strzeżenia wspomnianego pisma:

1. że Ameryka mimo taniego gazu świetlnego
i rozpowszechnienia światła elektrycznego, konsumuje
prawie dwa razy tyle nafty co Anglia, a 4 razy więcej
niż Austria;

2. że Francja zużywa mało nafty z powodu wy-
sokiego cła, a

3. Austria spotrzebuje bardzo nieznaczną ilość,
bo zaledwie 4·31 kg.;

4. że dobywanie ropy i przeróbka są łatwe, ale
największą trudność przemysłu naftowego stanowi roz-
szerzanie obszarów zbytu na naftę;

5. znajdujemy tam także cytowane wyrażenie
znanego męża stanu, że »dobrobyt i kulturę państwa
można mierzyć stopniem zapotrzebowania nafty«, co
w zastosowaniu do naszej monarchii nie świadczyłoby
o zbyt wysokiej jej kulturze.

W rzeczywistości przedstawia dobywanie ropy
największe trudności, znacznie łatwiejszem jest jej ra-
finowanie, a sprzedaż gotowych produktów naftowych
jest najprostszą manipulacją która jednak w wielu
krajach europejskich bywa utrudnianą przez wysokie
cła i podatek konsumcyjny.

Główna przyczyna nieestosunkowo niskiej kon-
sumpcji nafty w Austrii leży bezwątpienia w wy-
sokim podatku konsumcyjnym

Podatek ten powinien być w interesie milionów
ubogiej ludności, która bezwarunkowo potrzebuje świa-
tła naftowego, zupełnie zniesiony, gdyż pomi-
nąwszy nawet kwestyę podrożenia najważniejszego
źródła światła, cierpi na tem rozwój krajowego prze-
mysłu naftowego. Małe zapotrzebowanie wewnętrzne
(z powodu wysokiego podatku), pociąga za sobą ko-
niecność eksportu. Dla umożliwienia eksportu ko-
nieczne są kosztowne organizacje, które w postaci
kartelu rafinerów wpływają na jeszcze większe
podrożenie nafty. W razie zniesienia podatku kon-
sumcyjnego możnaby łatwo ubytek w dochodach po-
kryć przez mniej ciężkie i więcej celowe podwyższenie
opłat za napoje spirytusowe.

Ropa w Borysławiu jest dziś tańsza aniżeli
w *Oil City*; a nafta rafinowana jest jednak droższą
w Austrii, aniżeli w Ameryce. Przyczyna tego leży
w wysokim podatku konsumcyjnym, który wynosi 13
hal. od kilograma. W Niemczech jest cena nafty ame-
rykańskiej znacznie niższą, aniżeli cena nafty krajowej
w Austrii. Jeżeli się zważy, że miliony ubogiej lud-
ności w Austrii drożej płacą za światło, aniżeli o wiele
lepiej sytuowane klasy robotnicze w Ameryce, Niem-
czech i Anglii, to trudno zrozumieć, iż właśnie mini-
ster dla Galicyi spowodował tak znaczne podrożenie
nafty i pozbawił światła najuboższą ludność Austrii.
Mimowoli przychodzi na myśl podrożenie cukru w Austrii
i zaprowadzenie dziwnych premij eksportowych, wsku-

EDMUND LIBAŃSKI.

Ze świata postępu techniki i przemysłu.

(Maszynowa produkcja i taniść. — Potęga konkurencji. —
Elektryka w gospodarstwie domowym — Blacha elektrycznej
gotowalności. — Kominiek z elektrycznymi głowami. — Dyabel-
ski postęp. — Ile kosztuje opał elektryczny?)

[Dokończenie.]

Wstęgi te mają tylko jeden rozmiar; szerokość — bo wypalane w masie ogniotrwałej i strą-
can z roztworów chemicznych, podobnie jak to się
dzieje przy ozdabianiu szkła i porcelany są niezmiernie
cieniutkie.

Z pomocą precyzyjnej wagi chemicznej ozna-
czano grubość na $\frac{1}{3000}$ — $\frac{1}{10000}$ milimetra.

Płytki tak przyrządzone może stanowić wkładkę
przy najrozmaitszych aparatach; przy żelazku do pra-
sowania, np. cały blacik ogrzewający, jest płytką 130
mm. długą, 50 mm. szeroką, szerokość paska rozżar-
zającego, wynosi 20 mm, długość 240 mm., zapusz-
czoną w ślimaczych skrętach w emalię. Podobnie jak-
kolwiek z niezbędnymi dodatkami, urządzone są naczy-
nia do gotowania, rondle, garnki, dzbany i t. d.
Zastosowaną nie tylko jest forma, używana w gospo-
darstwie, ale uwzględniono potrzeby gospodarskie;
płukanie i oczyszczanie tych elektrycznych naczyń ku-
chennych, odbywać się może zupełnie tak samo, jak
to ma miejsce przy używanym powszechnie naczyniu

— bez najmniejszego uszkodzenia wkładek rozżarzają-
cych.

Dla pieców elektrycznie opalanych, obmyślił in-
żynier Le Roy sztabę, sporządzane z połączeń krze-
mowych, rozżarzające się do temperatury 800° do 1000°.

Umieszczając je w kominku i łącząc je z kon-
taktem przewodów elektrycznych, możemy mieć złu-
dzenie otwartego ogniska dawnych czasów i dumać
jak nasi praprzodkowie przy syku głowni i pryskaniu
iskier.

Promienie ciepłe lubimy widzieć jasne, świecą-
ce — ciemne, niewidzialne promienieświatłne, nie dają
nam tego miłego uczucia, jakkolwiek są oszczędniejsze.

Potrzeba ekonomiczna jednak zwycięża dawne
nawyczki i często ośmiesza tradycje. Znałem pn. jed-
nego »wroga kolei żelaznych« w Galicyi, a był to pan
zamożny na kilku wioskach, szczytający się tem, że
kilka lat jeździł jeszcze do Karlsbadu końmi. Koszto-
wało to co się zowie, nie było nawet bardzo wygod-
nem, ale bądź co bądź pokazał, że obejdzie się bez
tego dyabelskiego postępu. Zdaje się, że
i w ważniejszych sprawach nie troszczył się o postęp,
gdyż wszystkie wioski poszły pod młotek, a synowie
poszli w urzędniki...

Przyjdzie więc czas, że i gospodynie nasze przy-
wykną do »postępu na polu gastronomii«, do wygod-
jakie technika dostarcza gospodarstwu domowemu,
niechaj tylko urządzenia te potanieją.

tek których ceny austriackiego cukru są znacznie niższe w Anglii i Ameryce, aniżeli w kraju produkcji. Zniesienie premij eksportowych zawdzięczają austriaccy konsumenci cukru — Anglii. Wedle zestawienia pisma »Petroleum World« wynosiła światowa produkcja ropy w r. 1904 219.162.500 baryłek, z czego na Austryę przypada 5.947.383 baryłki czyli 2'72⁰%. Zajmujemy zatem w produkcji światowej bardzo niepoczesne stanowisko, i zdołalibyśmy bez wątpienia skonsumować w kraju całą produkcję, gdyby wysoki podatek nie wpływał w tak znacznym stopniu na podwyższenie cen.

Podatek konsumcyjny w wysokości 13 kor. za 100 kg. rafinady wynosi sumę, która pozostaje w następującym stosunku do wartości całej wyprodukowanej ropy:

100 kg. ropy daje w przybliżeniu 50 kg. nafty rafinowanej; ponieważ za 100 kg. nafty opłaca się 13 kor. podatku konsumcyjnego, przeto na 50 kg. nafty przypada 6'50 koron, zatem na 100 kg. ropy przypada również 6'50 kor. podatku konsumcyjnego.

Coby powiedziano, gdyby rząd konsumcyję węgla, który także po części używany bywa do wytwarzania gazu, a zatem i światła, obłożył podatkiem przenoszącym podwójnie jego cenę.

Rozpowszechnionem jest twierdzenie, że Galicya jest krajem biernym. Skoro jednak rząd obciąży jedyną wielką produkcję Galicyi tak niestosunkowo wysokim podatkiem, to dalszy rozwój przemysłu naftowego musi z natury rzeczy na tem uciepnieć. Tereny ropne w Galicyi stanowią jako jedna całość największy dotąd znany obszar naftowy, a produkt nasz mógłby, przy swobodnym rozwoju, reprezentować na rynku światowym znaczną wartość.

Wskutek ciągłego zniżenia cen surowca przez kartel rafinerów i wysokie podatki leży większa część obszarów naftowych w Galicyi odłogiem, a tysiące naszych robotników emigrują do Ameryki. Producenci

Kuchenki naftowe i gazowe nie bardzo są przyjemne, wymagają bardzo ostrożnej manipulacji i ostatecznie muszą pozostawać w kuchni. Tymczasem gotownia elektryczna może znajdować się na stole nawet salonu, ciepło da się regulować wedle woli; gotowanie na to kuchni elektrycznej, staje się rozrywką.

Przypuśćmy jednak, że mamy elektryczną kuchenkę i elektrykę w domu. (Ulepszenia ekonomiczne dążą do tego, by rzeczywiście elektryka stała się ciepłem i światłem »ubogiego człowieka« — nie odczuwamy dziś tego, bo przeciętna stopa naszego życia o wiele jest niższą od stopy w krajach zachodnich.

Ile kosztować będzie paliwo elektryczne dla zgotowania obiadu?

Fabryka »Prometheus« podaje wraz z cennikami maszyn i przyborów kuchennych odpowiedź na to. Oto dla sporządzenia menu z sześciu gotowanych potraw w przeciągu pół godziny wypadł koszt prądu elektrycznego 36 fenigów. Dla sporządzenia śniadania, skromnego obiadu i kolacyi w małym, niezamożnym gospodarstwie z sześciu osób dorosłych i dwojga dzieci zużyto prądu za 1'07 fenigów, gdy »kilowatt równa się 1000 voltamperom — voltamper, jednostka siły elektrycznej; według doświadczeń porównawczych i siła konia tj. 75 mtr. klgr. równa się 736 voltamperom). Wedle zebranych dat statystycznych konsumuje zamożna rodzina z 6 osób złożona w Ameryce, dziennie »7000 watów« prądu. Przy taności siły elektrycz-

surowca musza dążyć do zniesienia podatku konsumcyjnego na naftę, gaz i światło elektryczne, używane przez ludzi bogatych nie podlegają opodatkowaniu. »Tanie nieopodatkowane światło dla wszystkich« do tego dążyć winne krajowe organizacje przemysłu naftowego.

Sprawy przemysłowe

Przykład dla Towarzystw Współdzielczych.

Do jakiego rozwoju dojść może racjonalnie prowadzone i oparte na dobrej ustawie towarzystwo współdzielcze, za przykład godny naśladowania służyć może »Pierwsze Wiedeńskie Towarzystwo Konsumcyjne« w Wiedniu (Erste Wiener Consum-Verein), które śmiało zaliczyć można do największych i najlepiej prosperujących.

Towarzystwo wzmiankowane, jak wykażę poniżej cyframi, zawdzięcza bajecznie wysoki rozwój swój nie wybieralnemu członkom zarządu, zmieniającym się co rok, ew. ntualnie co trzy lata, lecz *funkcjonaryuszom płatnym, fachowo uzdolnionym*, zainteresowanym rozwojem towarzystwa udziałem w czystych zyskach, a pracującym pod ścisłą kontrolą zarządu — dziesiątki lat.

U nas bywa pod tym względem cokolwiek inaczej. Pozwolę sobie postawić pytanie, jak prosperować może towarzystwo oparte na wzajemności, które właściwie niema zajęcia dla jednego dyrektora i jednego urzędnika, a rozpoczyna czynność swą od wyboru narządków trzech dyrektorów i wyznaczenia stosunkowo wysokich pensji tymże? Uzdolnienie fachowe i zdolności osobiste, przy wyborze nie grają żadnej roli, u nas bowiem są ludzie uniwersalni (każdy wszystko umie), podstawą są stosunki i umiejętna agitacja przed-

nej koszt opału dla gospodarstwa byłby znacznie mniejszy od opału węglem lub brykietami. W Davos kosztuje kilowatt godzina (siła elektryczna 1000 volt amperów dostarczana w ciągu jednej godziny) 5 cts., tyle, co 5 halerzy — oszczędność przy zastosowaniu elektryki do opalania i gotowania nie potrzebuje już komentarzy.

Ogrzanie w zimie pokoju normalnego o objętości 50 m³ do temperatury + 14⁰ przez cały dzień kosztuje 28 cts. (12 ct.), kaloryferem parowym zaś 34 cts. (15 ct.). A więc tam zastosowanie elektryki okazało się tańszem niż ekonomiczne urządzenie centralnego ogrzewania parą.

Z należnym więc szacunkiem dla tradycyi, człowiek współczesny, otoczony zewsząd nowym światem wynalazków i postępu techniki, musi zwolna przekształcać tryb życia nie tylko społecznego ale i domowego. Matrony święte nie przędą dziś ze służebnicami przy blasku łuczywa, niteczki lnu i konopi, nie leją świec, nie gromadzą zapasów na całe lata, bo... przecież można żyć wygodniej, szerzej i pełniej i dziś wszystkie te potrzeby zaspakając taniej. »Kobieta również pragnie dziś współzawodniczyć na polach dla dobra powszechnego i ciąsnem staje się dla niej »osławione tradycyjne ognisko«, — a duch czasu ma tę moc, która kruszy wysiłki zbytecznych tradycyi przeszłości.

wyborcza, że się oddaje kierownictwo towarzystwa finansowego — szewcowi, spożywczego — kapitaliście, towarowego — urzędnikowi, co to może kogo obchodzić? — u nas wszyscy wszystko zrobić potrafią i aczkolwiek szewcowi znane są finanse z okna wystawowego kramu wekslarskiego, — kapitalista ma wielkie doświadczenie w produktach spożywczych — jada bowiem w najpierwszych jadłodajniach, — urzędnik zaś zna towary z widzenia, a rutyna handlowa to przesąd, zastąpić ją można doskonale wyjątkowymi zdolnościami, których żadnemu dyrektorowi przeciw nie brakuje, nie przeszkadza to jednak tego rodzaju panom prowadzić interesy ku zupełnemu zadowoleniu *swemu*, lecz nie stowarzyszonych.

Wracając do przedmiotu i pozostawiając przeprowadzenie paraleli czytelnikom, zaznaczam, że »Pierwsze Wiedeńskie Towarzystwo Konsumcyjne« zostało założone już w roku 1862 z siedzibą w Wiedniu, w celu dostarczenia członkom swoim przy pomocy kupna i produkcji własnej, produktów spożywczych i przedmiotów gospodarstwa domowego. Pierwsze ośm lat wegetacyjnej egzystencji z dyrektorami płatnymi z wyboru, bez udziału uzdolnionych fachowców, dowiodły, że towarzystwo dalej się rozwijać w ten sposób nie może, w roku więc 1871 postanowiono ustawę odpowiednio zmienić i towarzystwo pchnąć na nowe właściwe tory.

Przedewszystkiem postanowiono zachęcić członków dostarczaniem produktów wyborowych i trzymaniem się ściśle cen średniotargowych, aby każdy już przy kupnie, nie licząc na niepewną dywidendę, widział korzyści własne. Następnie postanowiono, aby wybieralny zarząd pełnił funkcję kontrolną, powierzając prowadzenie oddzielnych działów, płatnym uzdolnionym specjalistom, którzy powinni być zainteresowani udziałem w czystych zyskach Towarzystwa. Ustawa mając głównie dobro ogółu członków na celu, zastrzega, że czyste zyski corocznie mają być w ten sposób rozdzielone, że 80% musi być rozdzielone między ogół członków jako dywidenda, — 5% dostaje zarząd za swą pracę do własnej dyspozycji, — 5% otrzymują jako udział w zyskach płatni kierownicy poszczegól-

nych działów, — 5% zapisuje się na fundusz rezerwowany, a pozostałymi 5% rozporządza walne zebranie stosownie do owego uznania.

Po przeprowadzeniu powyższych zmian, już w dwa lata, to jest w roku 1873 towarzystwo liczące przedtem około 300 członków powiększyło się do liczby 729. Świetne wyniki finansowe i doskonała gospodarka na mocy zmodyfikowanej ustawy zrobili, że w 5 lat od zaprowadzonej zmiany, to jest w 1876 roku, towarzystwo liczyło już 4120 członków, w roku 1880—8,600 członków, w roku 1890—16,728 członków, w roku 1900—32,720 członków, przy końcu zaś 1904 roku ilość członków doszła do potężnej liczby 41,714.

Zdawałoby się na pierwszy rzut oka, że udział 5% w czystych zyskach nie stanowi wielkiej zalety dla funkcyjaryuszy płatnych (kierowników oddzielnych działów), tymczasem te 5% w 1904 roku stanowiły poważną sumę 42,140 koron, takąż sumę dostał do swej dyspozycji zarząd, na tantjemy zaś dla ogółu członków rozdzielono 80% czystych zysków czyli sumę 676,872 korony, to jest, że każdy z członków, mając towar wyborowy po cenach średnich, otrzymał za rok 1904 $6\frac{3}{2}\%$ tantjemy w stosunku do wybranego towaru.

»Pierwsze Wiedeńskie Towarzystwo Konsumcyjne« w Wiedniu, posiada 28 własnych sklepów, własny dom z instalacją elektryczną (XVI Hasnerstrasse 227), w którym mieszczą się składy, kantor, mieszkania dla kierowników poszczególnych działów, własna piekarnia, palarnia kawy i fabryka torebek papierowych dla własnego użytku, oprócz tego ma własną posiadłość (XIX Osterleitengasse 9), w której urządzone są składy piwa i piwnice win; na kolei północnej posiada 2 składy węgla (4 Kohlenhof, Rutschchen 245—254) jak również ma składy drzewa opałowego (X Triesterstrasse 22) z urządzeniem elektrycznej instalacji do rąbania tegoż.

Dla całości i ścisłości dodać należy, że zaznaczone towarzystwo w roku bieżącym daje u siebie stałe zajęcie 432 ludziom, a mianowicie: 26 ludziom w kantorze, 276 ludziom w sklepach i składach, oraz 229 ludziom w pozostałych oddziałach (składy piwa, wina, węgla, drzewa, furmani).

Z różnych dziedzin.

Wilhelm Bölsche.

Przyszłość ludzkości.

(Ciąg dalszy).

Faust wciąż rozmyślał i spostrzegł, że w ręku trzyma twór, którego dotąd nie rozumiał i nie posiadał rzeczywiście. Był to zegar, który po raz pierwszy szedł dobrze.

Nie było samowoli, nie było cudów. Nie było palca, który światy mógł wstrzymać, a zegary cofnąć. Po raz pierwszy odkrył Faust, że może coś obliczyć.

Ta przyroda, z której na pozór nie pozostało nic, nawet nagich słupów, nagle dawała coś niebywałego, coś jedyne w swoim rodzaju: pewność. Jeżeli kółko jest dobrze wstawione, to wskazówka musi za każdym razem, po upływie danego czasu, znaleźć się dokładnie na tym samym miejscu. Tego prostego przebiegu jednakowej przyczyny i jednakowego skutku naruszyć nie może żadna potęga milionów i bilionów gwiazd razem wziętych. Nawet ktoś tak wielki, jak świat cały, nie zdołałby wstrzymać cykania tej maleńkiej wskazówki.

W tym samym przeciągu czasu, w którym wskazówka obiegała swoją przestrzeń, gwiazda tam gdzieś

wysoko obiegała swoją. Przy niezmiennych warunkach powtarzać się to będzie wiecznie. Faust zrobił rachunek pomiędzy cyferblatem swego zegarka i wędrującymi gwiazdami i ten okazał się pewniejszym, niż wszystkie marzenia o boskim ręku. Obliczył orbity planet, komet i gwiazd podwójnych. Wskazał na firmamencie miejsce, w którym one znajdować się będą w tysiące lat po nas, gdy nawet popioły tysięcy pokoleń ludzkich późniejszych od nas w grobie spoczywać będą.

Widział, jak gwiazda polarna zmieniać się będzie stosownie do obrotów osi; widział Węgę wschodzącą u bieguna niebios i zachodzącą z biegiem lat tysięcy. Kawalek orbity — a wskazówka niebieska cykała dalej tak samo, jak maleńka wskazóweczka ziemskiego sekundnika, która doszła do 60, ponieważ szła od 1 do 5 i to akurat przez 12 razy dłuższy przeciąg czasu.

Był to przykład najprostszy, a jednak starczył po wsze światy i czasy, albowiem zegar świata także szedł dobrze.

Nie sam tylko ruch istniał na świecie. Ruchem tym rządziło nadto tajemnicze prawo, które go robiło obliczalnym. Było to wielkie zegarowe prawo świata, silniejsze od wszystkich bogów. Monotonny szmer prądu, dochodzący do nas z mrocznych przestrzeni, zamie-

Tak się rozwija i tak prosperuje towarzystwo współdzielcze racjonalnie prowadzone i egzystujące dla dobra ogółu stowarzyszonych. Dodać należy, że w Austrii władze krajowe zupełnie nie przeszkadzają tworzeniu się nowych towarzystw i każda grupa 20 ludzi ma prawo założyć swoje stowarzyszenie; najlepszym więc dowodem dobrej i racjonalnej gospodarki jest fakt, że się zjednoczyło w jednym stowarzyszeniu 42,724 ludzi!

41,714 członków!... a tak łatwo mogło być z tego 4171 towarzystw... i co najmniej 4171 dyrektorów!...

W. M. Iwiński.

Sprawy techniczne

Oskar Aszkenazy.

Z najnowszych dzieł techniki.

(Wedle okazów światowej wystawy w St. Louis.)

(Ciąg dalszy).

Pracę tę, dawniej ręczną i drogą, spełniają szybko i tanio maszyny „*Chammel Opening Mach.*“, odwracając wargę, a „*Rapid Stitcher*“ naszywa podeszwę do pasa.

Następnie „*Economy Cementing Mach.*“, opatrzona rotującą szczotką, nabita klejem, powleka ową szparę klejem, a „*Channel Layer*“, również przy pomocy szczotki, kładzie wargę i przygląda tak, że zakrywa zupełnie szwy.

Teraz bucik, z przodu gotowy, wkłada się do „*Automatic Sole Levelling M.*“, która wygładza każdą nierówność na podeszwie.

Część podeszwy, na którą przychodzi obcas, nie została złączona z bucikiem przy zszywaniu, gdyż tam maszyna, zrywając, dochodziła tylko do obcasa. Teraz więc przybija ją „*New Loose Nailing Mach.*“ gwoździami, które przez podeszwę i brandsolę przechodzą do wnętrza, a tu nituje je stalowa płyta, umieszczona na kopycie. Maszyna ta wbija poszczególne gwoździe roz-

maitej długości i wielkości około 35 sztuk na minutę, umieszczając je stosownie do woli kierującego. Część podeszwy, wystającą dokoła obcasa, formuje „*Heel Seat Rough Rounder*“. Obcas następnie umieszcza „*American Lightning Heeling Mach.*“ bez płata wierzchniego.

Przybicie odbywa się w sposób następujący: Gwoździe automatycznie spadają przez płytę, umieszczoną nad obcasem i za pociśnięciem pedału wciskają się w obcas, zaginając się równocześnie z drugiej strony. Z góry wystają jeszcze trochę dla przyjęcia górnego płata, który teraz umieszczony z góry, wtłoczony zostaje przez główki gwoździ. Płat ten równo przykrojony do właściwego profilu obcasa służy też jako profil dla obrobienia całego obcasa przy pomocy „*Rotar Heel Trimming Mach.*“ Następnie, „*Top Lift Sanding Mach.*“ wygładza zupełnie powierzchnię górnego płata, brzegi zaś wygładza inna maszyna, zwana „*Heel Scouring Mach.*“ o 2 nader szybko rotujących wałkach, na których papier szmirglowy, dokładnie odcięty podług brzegów obcasa ściera wszystkie nierówności. Są tu też miechy, unoszące pył, tworzący się przy tej operacji.

Pierś obcasa, tj. część skierowaną ku przodowi bucika wyrównuje i wygładza „*Power Hell Breasting Mach.*“ zaopatrzona mechanizmem, który umożliwia nacięcie nałożonych płatów do żądanej, wklęsłej formy z taką jednak precyzją, że nóż tnie aż do podeszwy, nie czyniąc na niej nawet znaku. „*Heel Breast Seaming Mach.*“ zaopatrzona małymi tarczami, pokrytymi szmirgłem a rotującymi nadzwyczaj szybko wygładza tę część obcasa.

Następną czynnością jest wygładzenie brzegów przodu. Wykazuje ją „*Post Edge Trimming Mach.*“ na której małe koła sporządzone z szeregu blach, obracając się nader szybko stawia brzegi bucika.

Po osmarowaniu czernidłem „*Stitch. Separating Mach.*“, opatrzoną narzędziem odpowiednim czyni wgłębienia między szwami w tej części podeszwy, która wystaje wraz z pasem, zaś „*Edge Sething Mach.*“ przeprasowuje to miejsce małym, ciągle rozgrzewanym żelazkiem. Wreszcie szczotki rotujące „*Stitch Upper Cleanig Machine*“ oczyszczają tę część t. j. przód bucika.

nił się na szereg pewnych dźwięków, oddzielonych jeden od drugiego przerwami: cykanie zegara, subtelny rytm prawidłowości wszechświata.

A gdy Faust, człowiek, znowu zadał sobie pytanie: co się stanie z ludzkością? — wtedy ujrzał ludzkość, ale nie tylko, wedle słów poety, „płynącą z prądem“, to jest z prądem zwyłego ruchu. Usłyszał ponad nią także owo magiczne cykanie, w niej samej — ów rytm zegarowy. Tylko pięć sekund wpatrywaliśmy się w ludzkość. Ale czyż drogi jej nie można według tego obliczyć tak samo, jak orbitę planety, która tylko raz się wyłoniła, a potem pograżyła w ciemności wszechświata; a jednak w rachunku naszym wciąż dalej cyka, jak wskazówka naszego zegara...?

Podług danej maleńkiej cząstki krzywej obliczone są drogi ludzkości...?

* * *

Przed stu laty umarł Herder. Jemu to jasno przyświecała myśl, że elementów dróg ludzkości należy szukać w gwiazdach, w elementach orbit niebieskich.

Myśl wielka, ale poniekąd trywialna. Naturalnie ludzkość trzyma się ziemi; wraz z nią pędzi naokoło słońca; całokształt dziejów ludzkości rozwija się w trak-

cie tego szybkiego biegu. Od czasu epoki trzeciorzędowej powtórzyło się to pewno z pół miliona razy i tak dalej powtarzać się będzie wiele milionów razy. Zegar ten w samej rzeczy cyka i ruchem swoim ludzkość w przyszłość posuwa. Ale coż jeszcze?

Jest coś jeszcze. Orbita ziemi naokoło słońca jest linią epileptyczną, ale kolisto zamkniętą — tak nas uczą w szkole. A więc pierwszym elementem wskazanym dla ruchu ludzkości byłoby koło, wąż, co własny ogon chwytą. Ta myśl nasuwa cały ogrom myśli o losach ludzkości.

Wszystkie fakty w dziejach ludzkości są, jak powiadają, ruchami kolistymi. Powstają kultury, rozkwity sztuki, etyczne postępy: opisują drogę kolistą, przechodzą przez najwyższy swój punkt, spadają niżej i wracają tam, skąd wyszły. Nie masz prawdziwego postępu. Każdy rozwój jest tylko ruchem względnym, który powraca do swego punktu wyjścia. Rzecz ta coraz szersze przybierała rozmiary, stała się wreszcie teorią kosmologiczną.

Świat powstawał, przybierał swoje drogi i upadał. Słońce wypuszczało z siebie kręgi. Te zamieniały się w planety. Planety na drodze swojej powstrzymane przez środowisko subtelne, wpadały napowrót do słońca,

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Teraz następuje wykończenie obcasa. — Powleczony atramentem dostaje się pod rozgrzewane koło „Expedite Heel Trimming Machine“, które jest sporządzone z szeregu wycinków leżących poprzecznie na powierzchni, przystosowanej do formy obcasa. Tarcza przynosi do boku wosk rozgrzany a koło wciska go w obcas, który natychmiast gwałtownie rotujące szczotki wygładzają, nadając im niezwykły połysk.

Następują czynności końcowe: dwie maszyny czyścącą podeszwę, jedna z grubsza, druga dokładniej, „Split Roll Buffing Machine i Naum-kiag Buffing Mach“; druga z nich wyróżnia się specjalną budową. Mała poduszka gumowa obraca się z szybkością około 7.000 razy na minutę; szybkość wystarczyłaby do spalenia najtwardszego materiału — dlatego też pompa powietrzna chłodzi tę poduszkę ciągle świeżym powietrzem.

Spód poczerniony dostaje się pod szereg szczotek, rotujących na jednej osi. Następnie wybicie marki maszyną zwaną „Regent Bottom Stamping Machine“, gdzie matryca wciska się siłą od 0.5—5.000 kg. Po wyjęciu kopytka bucik dostaje się na formę maszyny „Miller Freeing Mach.“ której forma za pociśnięciem pedału rozszerza się, wypełniając bucik całkowicie. Robotnik do reszty wygładza, szczotkuje i czyści. Forma się ściąga a bucik gotowy opuszcza fabrykę.

Produkcja jest nadzwyczaj szybka i dokładna. Wszystkie przytoczone wyż maszyny mogą być użyte i w przemyśle drobnym dla spełniania poszczególnych funkcji, nie dając oczywiście tych samych rezultatów ekonomicznych.

Na podobnej zasadzie zbudowane są warsztaty do naprawy bucików, rozpowszechniające się obecnie w Ameryce. Zwą się „Shoe repairing while you wait, 35 cents“.

W przeciągu 20 minut zelują parę bucików za 35 cents.

Jeden robotnik przeciętnie podzieluje i naprawi **dziennie 22 par bucików.**

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Wynalazki i konkursy

DZIAŁ PATENTOWY.

Sposób uczynienia rozpuszczalnymi materij humusowych.

Treść patentu: 1. Sposób uczynienia rozpuszczalnymi materij humusowych tem się charakteryzuje, że materje humusowe bez dodawania zawierających azot substancji organicznych, w stanie wilgotnym, są traktowane wodzianami lub węglanami alkalicznymi; masa ta zebrana zostaje w stercie, prasowana lub kilkakrotnie przerzucana, a następnie zostawiona w spokoju tak długo, póki nie nastąpi fermentacja, podnosząca jej temperaturę i nie spowoduje spróchnienia lub rozkładu. Następnie sterta ulega rozebraniu, a materiały składające ją suszeniu i mieleniu.

2. Sposób otrzymywania łatwo asymilującego się nawozu sztucznego podług 1, tem się charakteryzuje,

że materje humusowe pomieszane z alkaliami bez dodawania organicznych substancji azotowych, ulegają zmieszaniu z krzemianami lub fosforanami lub ich mieszaninami w stanie wilgotnym, następnie zebraniu w sterty i trzymaniu na wolnem powietrzu w spokoju, dopóki nie zajdzie fermentacja, której towarzyszy podniesienie się temperatury. Po stwierdzeniu tego zjawiska sterty są rozbierane, cała masa suszona i mielona.

3. Sposób oparty na 1 i 2 ulega zmianie o tyle, że zamiast alkaliów używane są fosforany alkaliczne drugorzędowe, a mianowicie fosforany dwusodowe. Sam sposób traktowania pozostaje bez zmiany.

W czasie fermentacji sterta pokrywa się bogatą roślinnością pleśniową. W pewnym czasie wewnątrz tworzy najzupełniej jednorodną masę spróchniałą, mającą silny zapach świeżej ziemi leśnej. I bez dodania innych nawozów sztucznych, produkt otrzymany daje pomyślne rezultaty odżywcze dla roślin.

(Pat. niem. 165.228, 12/II-1904. S. Gerdes.)

Głosy z kraju

Węgry a my.

W Peszcie wyszło w r. 1904 dzieło wydane przez królewski zakład geologiczny pod tytułem: „Beschreibung der in Königreich Ungarn befindlichen Decorations und Bausteine von Dr. Franz Schafarzik, königl. ung. Berg-rath, Sections-Geologe“ z kartą przeglądową w księgarni Kiliana Frigyes Vaczi-utca 1, cena koron 7. Z tego widzimy, że Węgry eksploatują granitowe pokłady z tamtej strony Tatr w 47 miejscach a mianowicie:

- 1) na płyty chodnikowe firma berlińska (Nr. tabeli 106, 128 i 1315).
- 2) na kostki do bruków 18, 21, 24 i 26 centymetry (Nr. 514, 831, 1179, 1360, 1687),
- 3) wielkie bloki do robót wodnych w rozmiarach do 2m³ (Nr. 1325 i 1360),
- 4) jako szuter dla kolei i dróg publicznych w 15 miejscach,
- 5) jako kamienie młyńskie (Nr. 884),
- 6) jako kamienie grawierniki (Nr. 1358),
- 7) do budowli miejskich, kolejowych i ozdób architektonicznych w 20 łomach.

Dolomit eksploatują Węgry w 160-ciu miejscach. Znaczniejsze łomy produkują z dolomitu;

- 1) szuter dla kolei i dróg,
- 2) obrabiają jako kamień budowlany,
- 3) wypalają jako wapno,
- 4) obrabiają jako kostki i krawężniki do bruków,
- 5) około 10.000 m³ przyrządzają jako bardzo pożądany dodatek do hut żelaznych (mianowicie z Jolsva r. t. Varos, w Kis-Garan komitat Zolyom i w Libet-Banya także komitat Zolyom),
- 6) w paru łomach przyrządzają jako bloki do budowli wodnych,
- 7) fabrykują z dolomitu sproszkowanego wodę sodową: w Peszcie (Nr. 1242) — w Poluszye (Nr. 1770) — w Dios (Nr. 1924) — w Kesztely (Nr. 2031),

W. Primus i S. Jglicki

Łwów, ul. Jagiellońska 1. 12.

Materje na meble, portiere, firanki, story, dywany, chodniki. Meble do salonów, jadalń, sypialń i t. p.

Tapety.

Własna pracownia tapicerska.

8) fabrykują sztuczny nawóz w Horhot, komitat Zolyom (Nr. 2180).

A my sprowadzamy do Krakowa i Lwowa granity do budowli z Czech lub Ślązka — do Warszawy do budowli i wodociągów ze Szwecyi i Śląska — pomimo, że całe Tatry to jedna masa granitowa a skłon północny nad Zakopanem to wyborny dolomit! *sp.*

Aleksander Brzostowski.

Podręcznik Esperanto.

Według dra L. Zamenhofs.

(Dokończenie).

»W ten sposób Polak dokładnie zrozumie, czego chce od niego. Jeżeli zechce mi odpowiedzieć, podam mu drugą część »Słownika«, t. j. Polsko-międzynarodową¹⁾, na czele której znajdzie, co następuje:

»Chcąc cokolwiek wyrazić w języku międzynarodowym, należy szukać w niniejszym »Słowniku« samych tylko wyrazów; końcówek zaś dla oznaczenia form gramatycznych — pod odnośną częścią mowy w załączonyj gramatyce«.

»A ponieważ, jak przekonamy się niżej, gramatyka nasza każdej części zajmuje nie więcej nad kilka ledwie wierszy, toć i znalezienie końcówki dla wyrażenia odpowiedniej formy gramatycznej nie więcej wymaga czasu, niż odszukanie wyrazu w »Słowniku«²⁾.

»Zwracam uwagę czytelnika na punkta powyższe. Są one na pozór proste, lecz mimo to — nader doniosłego znaczenia. Rzecz bowiem jasna, że w każdym innym języku, nie posiadając go, nie będziemy w stanie porozumieć się z kimkolwiek, nawet przy pomocy najlepszego »Słownika«, gdyż, pragnąc zeń korzystać, potrzeba przedewszystkiem — znać już mniej więcej dany język«. W języku międzynarodowym tymczasem możemy natychmiast porozumieć się z członkiem każdej innej narodowości i to nawet wówczas, gdyby ten nie tylko nie władał tym językiem, ale nawet nigdy o nim nie słyszał. Każdą też książkę, napisaną w moim języku, mogą i najmniej wykształceni ludzie czytać z łatwością przy pomocy tylko »Słownika«, bez żadnego zgoła przygotowania, a nawet bez potrzeby uprzedniego przeczytania jakiegokolwiek przedmowy, objaśniającej jego użycie; człówek zaś wykształcony, rzadko się nawet będzie uciekał do »Słownika«.

»Co więcej, jeśli zechcemy napisać, do jakiego, dajmy na to, Hiszpana, ale ani my jego języka, ani on nie zna naszego, a wątpimy, czy zna on język międzynarodowy lub też, czy wogóle kiedy o nim słyszał —

¹⁾ Czyli: Polsko-Esperancka.

²⁾ Wszystkie te zresztą końcówki można też znaleźć natychmiast w każdym »słowniczku« Esperancko-Polskim czy innym Esperancko-narodowym, gdzie znajdują się umieszczone w porządku alfabetycznym.

możemy mimo to, śmiało do niego napisać w przeświadczeniu, że nas zrozumie. A ponieważ, dzięki opartej na rozczłonkowaniu wyrazów budowie języka międzynarodowego, cały jego »słownik« jest tak nadzwyczaj mały (na pozór tylko oczywiście), że wchodzi z łatwością do najmniejszej nawet koperty i że nabyć go można za kilka ledwie groszy w jakimkolwiek języku — więc wystarczy napisać list w języku międzynarodowym i załączyć do listu hiszpański egzemplarz Słownika. Adresat zrozumie nas z pewnością. Słownik ten bowiem nie tylko stanowi wygodny, zupełny klucz do listu, ale i sam objaśnia swe przeznaczenie i sposób użycia.

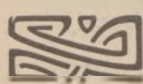
»Tak więc, dzięki wyłuszczonej budowie mego języka, mogę porozumiewać się w nim z kimkolwiek zapragnę. Jedyna niewygodą (zanim język ten powszechnie przyjętym zostanie) na tem tylko polega, że będę zmuszony za każdym razem czekać, dopokąd mój interlokutor, nieposiadający jeszcze języka międzynarodowego, nie zanalizuje moich myśli. Aby i tę niedogodność możliwie usunąć — przynajmniej w obcowaniu z ludźmi wykształconymi — postąpiłem w ten sposób: ułożyłem »Słownik« nie dowolnie, lecz o ile się tylko dało, z wyrazów znanych całemu wykształconemu światu. Tak np. wyrazy zarówno używane we wszystkich językach cywilizowanych, pozostawiłem bez wszelkiej zmiany. Z wyrazów zaś rozmaicie brzmiących w różnych językach, wzięłem albo wspólne dwom lub trzem głównym językom europejskim, albo też należące tylko do jednego lecz popularne i u pozostałych narodów. Jeżeli dany wyraz brzmi w każdym języku inaczej, to starałem się, znaleźć taki, któryby choć w przybliżeniu odpowiadał swem znaczeniem tamtemu, albo też który z rzadziej używanych, a mimo to znany wybitniejszym narodom. I tak np.: wyraz »bliski«, w każdym języku brzmi inaczej, lecz dość wzięć łaciński wyraz: »najbliższy« — proximus, a okaże się, że jest on w rozmaitych modyfikacjach używany we wszystkich ważniejszych językach. Jeżeli zatem słowo »bliski«, nazwę: proksim, to zrozumie mnie mniej więcej każdy wykształcony człowiek. W innych wypadkach czerpałem zazwyczaj — z języka łacińskiego, jako na wespół międzynarodowego. Odstępowałem od tych reguł tam tylko, gdzie tego wymagały szczególnie jakie względy, jak np. unikanie homonimów, prostota ortografii i t. p.

»Stąd też, korespondując ze średnio wykształconym Europejczykiem, który się nigdy nie uczył języka międzynarodowego, mogę być przekonany, że zrozumie mnie on bez potrzeby ciągłego radzenia się Słownika, do którego uciekać się będzie jedynie przy wyrazach wątpliwych.

Na tem, chcąc nie chcąc, musimy zakończyć i tak już za długie te cytaty ze słynnej dziś na obu półkulach świata broszury Zamenhofs. Pragnęlibyśmy z niej jeszcze przytoczyć niejedno. Treść wszakże ustępów, które tu opuszczamy, o wiele więcej się nadaje, do przyszłej Historii języka Esperanto, niż do Wstępu, jakim zamierzeliśmy właśnie poprzedzić nasz Podręcznik. Uczący się zeń zresztą, znajdą w nim wkrótce sposobność obeznania się nieco i z owemi dziejami języka Esperanto...

Zanim więc przystąpimy do najważniejszej części

Towarzystwo pomocy posagowej

„AURORA“

we Lwowie, przy ulicy Kopernika 1. 9.

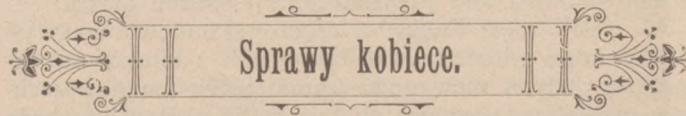
wypłaca posagi w oddziale I szym od 200—600 K. [wkładka 2 K.]

„ II gim „ 1000—3000 „ [wkładka 10 K.]

„ III gim „ 2000—6000 „ [wkładka 20 K.]

Bliższe informacje i wpisy w biurze Towarzystwa.

niniejszego Podręcznika, t. j. do Części jego II-ej, której zadaniem jest wyczerpująca nauka języka Esperanto — musimy wprawdzie jeszcze poświęcić nieco miejsca Części jego I-szej, t. j. gramatyce podstawowej, będącej — że się tak wyrazimy — iście genialną kwintesencją tylko ze wszech miar szczegółowej gramatyki tego języka, gramatyki, a raczej kompletnej jego »Metody«, której absolutnie dotąd nie posiadaliśmy, a która — miejmy nadzieję — stanie się nieoszacowaną pomocą i przewodnikiem dla pragnących gruntownie i jak najłatwiej nauczyć się języka Esperanto.

Dr. Felicya Nossig.

Stanowisko społeczne kobiety w przeszłości i w teraźniejszości.

(Ciąg dalszy).

Zanim jednak doszło do tego, jaką długą, cierpieniem i męką pełną drogę krzyżową przebyć musiały kobiety w ogólnym rozwoju ludzkości.

Jeżeli dziś, zwłaszcza w klasach średnich niema mowy o jakiejś na zły woli rodu męskiego opartej tyranii mężczyzn, to nie mniej prawdą jest, że kobiety od najdawniejszych czasów zajmowały stanowisko podrzędne, a przez długie wieki były niewolnicami, pozbawionymi wszelkich praw i obciążonymi najcięższymi robotami. Tylko, że przyczyną tego faktu nie była zła wola, podłość i nienawiść mężczyzn, a były nią przede wszystkim warunki ekonomiczne i w miarę jak w ciągu wieków zmieniały się warunki ekonomiczne, zmieniała się także, a z czasem łagodniała forma poddaństwa kobiet.

Uczni badacze pierwotnej ludzkości stwierdzili, że w pewnej epoce zamierzchłej przeszłości położenie kobiet było lepsze, że nawet był to do pewnego stopnia czas panowania kobiet. Była to epoka tak zwanego matryarchatu¹⁾ i prawa macierzyńskiego, które wynikało stąd, że dziecko uważano za wyłączną własność matki. Skutkiem tego matka uważana była za głowę rodziny i przysługiwały jej wszelkie prawa takowej. Lecz było to w czasie, kiedy co do stosunków międzyplciowych panowała wspólność kobiet i mężczyzn w każdej hordzie, skutkiem czego ojciec nie mógł być znanym, co do stosunków ekonomicznych zaś nie było jeszcze prywatnej własności, czyli panował komunizm (własność wspólna). Mężczyźni zajęci bezustannie polowaniem lub wojną, byli gośćmi w domu, z natury rzeczy więc domem, rodziną i sprawami publicznymi zajmować się musiały kobiety. Zmieniło się to wszystko, gdy wraz z rolnictwem nastąpiła własność prywatna. Mężczyzna potrzebował teraz sił roboczych dla utrzymania i powiększenia swej własności, swego majątku.

¹⁾ „Matryarchat“ pochodzi od dwóch wyrazów „mater“ i „archein“ i oznacza: „rządy matek“, tak jak „patryarchat“ oznacza rządy ojców rodu.

Taką siłą roboczą stała się żona i dzieci. Dziecko przestało być wyłączną własnością matki, bo stało się cennym robotnikiem i towarzyszem podbojów dla ojca. Każdy posiadający pragnął też mieć legalnych spadkobierców dla swego majątku. Stąd zniesienie prawa macierzyńskiego i nastanie prawa ojcowskiego, czyli patryarchatu, stąd też zwolna przejście od wielożeństwa do jednożeństwa, czyli monogamii. Skutkiem tych zmian kobieta stała się zupełną niewolnicą mężczyzny. Jako dobra robotnica i jako matka legalnych dzieci nabrała ona dłań wartości, która się dała równoważyć pewną ilością bydła, broni lub pieniędzy, więc też kupował on ją za pieniądze lub zamieniał za bydło lub broń. Kobieta zatem stała się także prywatną własnością mężczyzny, którą mógł rozporządzać dowoli. Pozbawiono ją wszelkiej wolności i wyznaczono najostrejsze kary za niewierność, gdyż pan i właściciel musiał być pewnym prawowitych potomków.

Na Wschodzie zwłaszcza kobieta była, a po części jest jeszcze jedynie narzędziem ku utrzymaniu gatunku. To też od urodzenia aż do śmierci była ona niewolną; jako dziewczyna zależała od ojca, jako żona od męża, jako wdowa od synów lub krewnych męża. Lecz i u Greków, przedstawicieli wyższej kultury, stanowisko kobiety nie jest lepszym, ale raczej gorszym. Jest ona, podobnie jak na Wschodzie, własnością mężczyzny, a nadto społecznie spada do rzędu niewolnicy. Nawet najznakomitsi myśliciele greccy nie potrafili wznieść się ponad ducha swego czasu i narodu i uważali kobietę za istotę podrzędną. Stanowisko kobiety rzymskiej było mniej niegodne i upokarzające, jak długo Rzymianie byli narodem rolniczym i patryarchalnym. Rzymska matrona była jedyną i szanowaną panią w domu, czuwała nad gospodarstwem i nad wychowaniem dzieci. Lecz i w tym czasie pozbawioną była praw, podobnie jak kobieta wschodnia i grecka. Gdy Rzymianie stali się zwycięzcami świata, a w następstwie popadli w życie rozwięzłe i upadek moralny. odbiło się to również na kobietach. Wszyscy historycy rzymscy kreślą zgodnie najstraszniejszy obraz obyczajowego i moralnego upadku kobiet rzymskich z początkiem naszej ery. Historyk Tacyt przeciwstawia Rzymiance kobietę germańską, jako wzór cnoty, czystości i pilności. Ale i germańskie kobiety nie były wolne, lecz stanowiły własność mężczyzny. Cała robota około domu i gospodarstwa, a nawet robota rolna spoczywała na ich barkach, podczas gdy mąż spokojnie wylegiwał się — gdy nie było wojny — na skórze niedźwiedziej.

Tak więc w całym pogańskim świecie niewolnictwo kobiety jest rozpowszechnione, a różni się w jednym lub drugim kraju co do stopnia.

Chrześcijaństwo w pierwszych swych czasach, gdy było religią biednych i prześladowanych, przyniosło kobiecie oprócz pociechy i nadziei, którą darzyło wszystkich uciśnionych, jeszcze zrównanie kobiety z mężczyzną, jako istoty moralnej. Gdy jednak chrześcijaństwo stało się religią państwową i kościelną, nie ziściły się nadzieje, za które pierwsze chrześcianki poniosły śmierć męczeńską. Kobieta popadła napowrót w pogardę, była pozbawioną wszelkich praw w rodzinie i w społeczeństwie, była uważaną za rozporządzalną własność męża.

Pierwsze galic. Towarzystwo akc. 36

Rafineryi spirytusu

we Lwowie

87

poleca
swoje zna-
komite
wyroby
jako to:

Wódki polskie, Rozolisy, Likieri, Starka litewska, Nalewki, Mitucha, Rummy, SPECYAŁY: Absynt, John Bull, Maraschino, Maraschino słodzone.

SKŁADY: Pasaż Hausmana, pl. Kapitulny 3., pl. Bernardyński 2

Posłuszeństwo, skromność, uległość, poświęcenie, to były cnoty, których kościół i państwo żądały od kobiety.

W średnich wiekach podczas systemu feudalnego i pańszczyźnianego, panowie mieli prawie nieograniczoną władzę nad swymi poddanymi i ich kobietami. Kobieta ceniono bądź to jako siłę roboczą, bądź też jako narzędzie rozkoszy; stąd też w tym czasie niewola kobiet przyjmuje dwie formy: są one albo niewolnicami roboczymi, albo niewolnicami zbytku i rozkoszy¹⁾.

Po zniesieniu rządów feudalnych, gdy miasta zakwitły dobrobytem, nastąpiła też gruntowna zmiana warunków pracy. Zamiast poddanych, zmuszonych spełniać pańszczyznę, pracuje wolny rzemieślnik. Mnóstwo robót, które wykonywały poprzednio po domach służebnice pod dozorem gospodyni, jak sporządzanie odzieży, obrabianie surowego materiału, wyrób świec mydła, przędzenie, bielenie płótna, tkactwo, warzenie trunków i w. i. przechodzi teraz w dziedzinę przemysłu rękodzielniczego lub fabrycznego. Skutkiem tego ogromna ilość siły roboczej kobiecej staje się zbyt dużą, a kobiety nie mające utrzymania uciekają się do prostytucji. To też w tym to czasie dopiero prostytucja przybiera charakter zawodowy, ujęty w przepisy prawne.

Ale w tym też czasie poraz pierwszy rozpoczyna się walka kobiet o pracę, o przyjęcie do cechów, do rzemiosła, do przemysłu, a z drugiej strony kobiety z klas posiadających zaczęły zwracać się do nauk wyższych, które przedtem uważane były za wyłączny przywilej mężczyzn. W 15 i 16 wieku, czyli w epoce Odrodzenia sztuk i umiejętności, było już, zwłaszcza we Włoszech, Hiszpanii wiele kobiet uczonych i poetek.

Wszystko to jednak były tylko usiłowania jednostek, samolubne, mające na celu tylko własną osobę, nie ogarniające interesów kobiet w ogólności. Aby z tych usiłowań wytworzył się ruch wielki, masowy, dążący do oswobodzenia ogółu kobiet, na to potrzeba było z jednej strony ażeby świadomość o godności i prawach ludzkich rozpowszechniła się bardziej wśród kobiet, z drugiej zaś strony materialna nędza, która przy dalszym rozwoju ekonomicznych i politycznych stosunków ogarnęła wielkie masy kobiet, musiała je popchnąć do walki o byt niezależny. Dzieła oświecenia dokonali uczeni i filozofi 18 stulecia, tak zwani »filozofowie oświecenia« ci sami, którzy w umysłach narodu francuskiego przygotowali wielką rewolucję francuską. Byli to przedewszystkiem Rousseau (Russo), Voltaire (Wolter), Diderot, D'alembert i inni. Chociaż nie zajmowali się oni specjalnie sprawą kobiecą, to jednak już przez

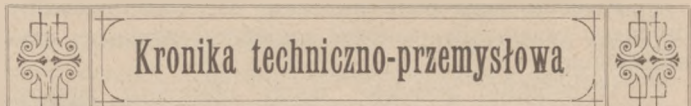
¹⁾ W wielu okolicach istniało tak zwane prawo »pierwszej nocy«, wedle którego pan miał prawo żądać, aby każda kobieta »niewolna«, wychodząca za mąż, przedtem jemu się oddała.

Zepsucie obyczajów wzrastało coraz bardziej, Europejskie wojska najemne podczas wypraw wojennych mordowały męską ludność w miejscowościach, przez które przechodziły, kobiety zaś bezczęścili i prowadzili żołnierze za sobą w całych gromadach które zwiększały się po drodze. I tak za wojskiem księcia Alby ciągnęło do Niderlandy 400 kobiet konno a 800 pieszo. Na niektórych dworach we Francji i Anglii utrzymywano całe haremy, nad którymi osobni marszałkowie mieli nadzór.

to samo, że głosili, iż człowiek jest istotą z urodzenia wolną, że, zrzec się tej wolności, znaczy to zrzec się praw człowieka, czyli człowieczeństwa swego, że wobec praw i wobec moralności wszyscy winni być równi itd., przygotowali oni również rewolucję dotychczasowego stanowiska kobiet. Że zasady te wywarły głęboki wpływ na kobiety, tego dowodem są liczne pamiętniki, listy i broszury, pisane przez kobiety z klas średnich przed, podczas i po rewolucji.

Położenie proletaryatu tymczasem pogarszało się z roku na rok. Już dwadzieścia lat przed rewolucją było w Paryżu 50 tysięcy żebraków, a w roku 1787 w Lyonie, głównym ośrodku przemysłu jedwabnego, 30 tysięcy robotników skazanych było na życie z jałmużny, w Paryżu zaś w tym czasie na 680 tysięcy mieszkańców było 116 tysięcy żebraków. Że położenie kobiet z proletaryatu wobec tych warunków było nad wyraz nędzne, to jest samo przez się zrozumiałe. Kobiety z burżuazji w tym czasie nie miały zrozumienia dla cierpień i żądań kobiet pracujących; one domagały się równości i wolności, a gdy ogłoszono deklarację praw człowieka, one żądały ogłoszenia także praw kobiety, lecz przez równouprawnienie kobiet rozumiały tylko prawo kształcenia się i prawa polityczne. Kobiety z proletaryatu dopiero, wyrwane nadmiarem nędzy z tego poddawania się losowi, wysunęły na pierwszy plan ekonomiczną i społeczną stronę kwestyi kobiecej. Pamiętnym momentem w rozwoju dążeń kobiecych był zatem dzień 9. października 1789 roku, kiedy to tysiące kobiet z proletaryatu, robotnic z przedmieść i przekupek z hal targowych miasta Paryża wtargnęły do ratusza w Paryżu wołając o chleb, a następnie w liczbie 8 tysięcy podażyły do Wersalu — gdzie był dwór królewski — żądając również pracy i chleba. Odtąd już głos ich nie umilkł, a położenie ich przeoczyć nie dało. Odtąd też kwestya wyzwolenia kobiet zarysowała się wyraźnie w trzech głównych kierunkach: jako walka o prawa cywilne i polityczne i walka o niezależny byt materialny.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Jarmark krajowy we Lwowie. Z inicjatywy »Lwowskiej Pomocy przemysłowej« zawiązał się Komitet w celu urządzenia w roku bieżącym we Lwowie Jarmarku wyrobów krajowych. — Termin otwarcia Jarmarku oznaczono na dzień 9. czerwca, a trwać będzie do 15. lipca, ewentualnie dłużej.

Przygotował zatem plan Jarmarku, licząc się z tem, że obok reklamy, ma on zapewnić biorącym w nim udział jak największy zbyty i jak największe bezpośrednie korzyści materialne. — Jarmark więc nie będzie miał cechy wystawowej, ale jarmarczną w dosłownem tego słowa znaczeniu. — Komitet zamierza wskrzesić dawne jarmarki lwowskie, odbywane na placu św. Jura. Olbrzymi plac powystawowy zaroi się od budek, straganów i namiotów do sprzedaży wszelkiego rodzaju najdrobniejszych nawet i najtańszych artykułów wytwórczości krajowej. Stragany i namioty urzą-

WYRÓB KRAJOWY!

Na sezon wiosenny

ROBOTA RĘCZNA!

**Najnowsze fasony obuwia dla Dam,
Panów i dzieci — poleca**

Magazyn i pracow. obuwia własn. wyrobu
M. AMSTER, we Lwowie, ul. Jagiellońska I. 9.

Za trwałość materiału ręczę. 30
Ceny tańsze niż w składach zagranicznej tandety. Z prowincyi zużyty bućnik na miarę wystarczy.
Proszę o poparcie moich znakomitych wyrobów obuwia. 18

dza Komitet sam, o ile biorący udział w Jarmarku nie zechcą sami własnym kosztem. wystawiać pawilonów. Do dyspozycji również ma Komitet wszystkie budynki powystawowe. Dla umożliwienia udziału w Jarmarku jak najszerszym warstwom najdrobniejszych nawet wytwórców, poczynił Komitet dla nich cały szereg ulg. I tak: zbudowaną będzie olbrzymia hala wyłącznie dla drobnych rękodzielników; stworzoną zostanie specjalna agencja, która zajmie się sprzedażą towarów wytwórców drobnych i prowincjonalnych, nie mogących osobiście sprzedawać na Jarmarku. Komitet Jarmarku nie będzie pobierał prowizji od sprzedanych towarów, tylko opłatę placowego, nie wysoką, od której nawet w wyjątkowych wypadkach będzie mógł Zarząd Jarmarku uwalniać w części lub w całości.

Dla uzyskania jak największej frekwencji publiczności na Jarmarku poczynił Komitet starania, aby zapewnić jak najwięcej rozrywek i atrakcji.

Między innem projektowanem jest urządzenie przedstawień teatralnych na placu powystawowym. Z tego również powodu postanowił Komitet nie pobierać żadnych wstępów na plac Jarmarku, a tylko w interesie samych biorących udział w Jarmarku, dla uniknięcia natłoku, ustanowił niską opłatę do niektórych pawilonów w niedziele i święta popołudniu. Zgłoszenia przyjmuje biuro Jarmarku we Lwowie przy ul. Sobieskiego 1. 2, skąd rozpoczęła się już rozsyłka deklaracji Jarmarkowych.

Komitet Jarmarku puścił w obieg 5-koronowe bilety Jarmarku, które uprawniają nabywców do bezpłatnego wstępu do wszystkich pawilonów i na festyny urządzone przez Komitet, oraz do udziału w rozlosowaniu towarów, które Komitet zakupi za znacznieszą kwotę na Jarmarku.

W obronie drobnego przemysłu. W dniu 7. kwietnia odbyło się zebranie wydziałów wszystkich korporacji stanisławowskich.

Referował p. *Lorens* członek i delegat tow. pomocy przemysłowej „*O upadku drobnego przemysłu*“.

Referent sięga pamięcią roku 63. stan ówczesny drobnego przemysłu stanowił zamożne i poważne mieszczaństwo.

W ostatnim półwieku zaszły olbrzymie zmiany, konstytucya, wolność zarobkowania, koleje, stosowanie maszyn i z potęgowanej pracy podniosły narody zachodnio-łaciennie, a nas przygniotły. Cały postęp, który im przyniósł pożytek, naszemu drobnemu przemysłowi przyniósł szkodę bośmy się nie umieli zastosować do zmiany czasu.

Drobny przemysł przedstawia u nas nie walkę lecz rozpróśnienie po przegranej bitwie po której na placu boju zostały obce wyroby a my z naszymi prymitywnymi urządzeniami uciekamy w szranki zamiejskie.

Cały prawie stan dzisiejszego drobnego przemysłu leży w upadku. Znikła zamożność a z nią kredyt i znaczenie, wzrosła natomiast walka głodnych, a chleb o zdobywanie roboty choćby za bezcen.

Niemożliwość konkurencji ręcznych wyrobów wobec obcej masowej fabrykacji, a nadto własna bezmyślna konkurencja potęgują ogólną nędzę i obniżenie stopy życiowej, wyłączając większość dzisiejszych majstrów z życia obywatelskiego z powodowaną ubóstwem duchowym i materialnym konkurencja na szerokim rynku światowym polega na zmuszaniu ludzi do myślenia nad udoskonaleniem maszyn, lub w najgorszym razie oddziałuje na zniżkę procentową.

U nas odbywa się konkurencja kosztem odżywia-

nia i przedłużania pracy godzin, u drobnych przemysłowców, którzy nie mogąc utrzymać czeladzi pracować muszą po wieczorach i nocach z chłopcami.

Wzjednoczeniu sił i wspólnej ochronie widzi referent jedyną ochronę i pomoc.

Lecz podźwignięcie bez nas bez naszego udziału nie może mieć miejsca. Najpiękniejsze aparaty władz i ustawy nie są w stanie nam pomóc bez przyłożenia się nas samych.

Referent stawia wniosek o stworzenie organizacji, oraz związku centralnego którego zadaniem byłoby wytworzyć ochronę i pomoc dla *drobnego przemysłu*.

W końcowem przemówieniu przewodniczący p. *Horoszkievicz* podnosi ważność akcji w związku i silnej organizacji. W nim widzi siłę i powagę reprezentacji całej klasy. Jako zadanie związku byłoby założenie centralnego biura dla pośrednictwa dostaw eksportu i t. p. Utworzenie funduszu zapomogowego do zakupu materiałów maszyn.

Podjęta akcja uprzemysłowienia kraju działała bardzo dużo na wielu punktach. Do upadku drobnego przemysłu przyczynia się wiele okoliczności. Łatwość importu masowego obcych wyrobów a eksportu surowca i żywności czynią życie i surowiec drogimi a przez tanie obcy towar brak u nas zajęcia.

Ścisłe opracowanie skutecznej akcji ratunkowej będzie zadaniem przyszłego związku którego siła leży w *zatarciu różnic wyznaniowych i narodowych* na polu pracy *ekonomicznej*.

Zgromadzenie uchwaliło w zasadzie przystąpić do zawiązania związku opartego na pisemnej deklaracji każdej korporacji w terminie 14-dniowem, do tego przeprowadzenia wybrano komisję złożoną po 3 delegatów z każdej korporacji.

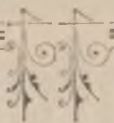
Miasto odpowiedzialne za wypadki nieszczęśliwe.

Dnia 4-go stycznia 1906 roku stolarz Ludwik R. z Bochum, idąc trotoarem na jednej z ulic tegoż miasta, upadł wskutek gołoledzi, przyczem ciężko się pokaleczył, bo rozbił sobie czaszkę. Okaleczony zaskarżył miasto Bochum o odszkodowanie, bo gołoledź na trotoarze nie była według przepisów policyjnych posypaną piaskiem lub czemś podobnem. Nieszczęście go spotkało przed domem, który do miasta należał, więc też miasto miało obowiązek posypywać tam jak należy gołoledź na trotoarze. Bochumski sąd ziemiański uznał skargę okaleczonego za uzasadnioną. Świadkowie zeznali jednomyślnie, że trotoar coprawda był popiołem posypany, ale tylko bardzo niedostatecznie i tylko materiałem grubym, który pod nogami przechodniów na wszystkie strony się rozlatywał, tak, że na trotoarze mimo wszystko było gładko. Tymczasem rozporządzenie policyjne miasta Bochum wymaga dostatecznego posypywania gołoledzi na trotoarach. Potrzeba było tedy użyć lepszego materiału, któryby się był na trotoarze zatrzymał, dając nogom oparcie. Wypadek nieszczęśliwy zdarzył się tedy wskutek niedostatecznego i niedbałego posypania gołoledzi na trotoarze i dla tego miasto jest odpowiedzialne za szkody powstałe. Tak orzekł sąd bochumski. — Z tego jest dla wszystkich nauka, żeby trotoary w czasie jakiejbydź na nich gładkości zawsze dostatecznie posypywać piaskiem, popiołem lub podobnym materiałem.

Trzewik z lampką. Jedną z najświeższych nowości — oczywiście w Ameryce — jest trzewik... z lampką. Rysunek takiego trzewika podaje wiedeńska „*Schuhmacher Zeitung*.“ Ta mała lampka jest nieco z boku na

trzewiku umieszczoną i może być elektryczną albo po prostu olejną. Służy ona do spacerów wieczornych po polach i lasach, gdyż bardzo dobrze oświetla ścieżkę spacerującego, a nie utrudza go noszeniem latarni. „Pomysł nie jest zły — pisze wspomiana gazeta szewska — lecz u nas ściągająby wszystkich uliczników na amatora takiej lampy, podczas gdy w Ameryce utworzyły się już całe kluby, trzewikowemi latarniami uzbrojone. Gdy ci klubowcy w ciemny wieczór spacerują, wydaje się, jak gdyby jakieś olbrzymie chrząszcze świętojańskie przechadzały się po polach“.

Kremacya w Saksonii. Z Drezna nadechodzi wiadomość, że obie izby uchwały ustawę o paleniu zwłok. Niebawem mają też być wzniesione krematorya w różnych miejscowościach w Saksonii.

Korespondencye Redakcyi

W Pan Karol Szczepanowski w Czortkowie. Zastosujemy się do życzenia i wyślemy jak tylko wyjdzie. Co do asbestowego cementu — odpowiemy.

WP. Szczepankiewicz w Kaliszu. Wysyłamy stale wprost pod adresem.

Sz. Red. „Ziemi lubelskiej“. Numery na zamianę wystaliśmy.

OGŁOSZENIA.

Ilustrowane szkice popularne

Ze świata postępu techniki i przemysłu

EDMUNDA LIBAŃSKIEGO

T. 1. Z postępów techniki wojennej . . .	— 60 h.
T. 2. Technika w boju o światło . . .	— 40 „
T. 3. Podbój atmosfery	1 — „
T. 4. W krainie szkła i jedwabiu . . .	— 50 „
T. 5. Perpetuum mobile	1* „

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Kto dostarcza wagonowo po taniej cenie glinę ochrową (Ocker zwyczajny), niech złoży najniższą ofertę do biura centralnego fabr. kam. sztucz. i dachówek, Lwów, Bank hipoteczny.

I

GENERALNA REPRÉZENTACYA FIRMY

ROESSEMANN i KÜHNEMANN

ODDZ DLA KOLEJEK WĄZKOTOROW. ARTURA KOPPELA

Koleje WĄZKOTOROWE

JULIUSZ WEISS ul. Jagiellońska 1.12.

• LWÓW • TELEF. L. 627

Marcin PRUGAR i syn

PAROWA FABRYKA WYROBÓW
STOLARSKICH I PARKIETÓW

Lwów, Supińskiego 1. 5. Telefon Nr. 563

poleca: wszelkie w zakres stolarstwa wchodzące wyroby po cenach najniższych.

Zamówienia tak ze Lwowa jak i prowincyi uskutecznią się w jak najrychlejszym terminie.

Własne biuro rysunkowe.

Kosztorysy wszelkie i przedmiary bezpłatnie.

Fizykalno-dyetyetyczna lecznica Dr. Parnawskiego w Kossowie

za Kołomyją stacya kolejowa Zabłotów
otwarta do końca października.

Zwięzła Historia Sztuki

Dra J. S. Zubrzyckiego

szczególnie uwzględniająca historję
Sztuki w Polsce.

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Pierwsze przedsiębiorstwo wiertnicze

72 **Inż. Z. STYBER** 15
i J. ZEITLÉBEN 26

w Starym Zagórze.

przeprowadza badanie pokładów pod względem tektonicznym i geologicznym, sondowanie terenów pod budowę mostów i gmachów — wiercenia za wodą, naftą i pokładami mineralnymi z dobywaniem rdzenia; dalej wszelkie roboty wchodzące w zakres studniarstwa.

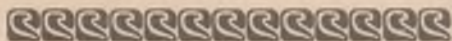
Impregnowane płótna nieprzemakalne

(wańtuchy — Wasserdicht)

na płachty nieprzemakalne z uszyciem i okuciem
po 2 kor. za 1 m² poleca

I. galicyjska fabryka worków i płócien impregnowanych

Jan Bieniek w Dębicy.

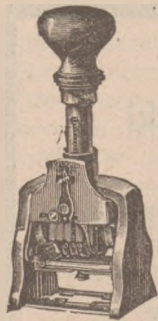

Artyst. zakład rytowniczy

MAKSA GLASERMANA

23 Lwów, ul. Sykstuska I. 17

wykonuje gustownie i tanio:

stampilie kauczukowe i metalowe, tablice i napisy z metalu lane i mosiężne grawirowane, numeratory i stemple datowe, marki pieczętkowe, odznaki dla straży, obcęg do plomb i t. p.

14 Kosztorysy bezpłatnie. 65

Pierwszy krajowy zakład artgraficzny
ELEKTRYCZNIE URZĄDZONY

M. HEGEDÜS
LWÓW
ul. Kopernika 8.

WYKONUJE ARTYSTYCZNIE:
KUSZE DRUKARSKIE WSZELKIEGO RODZAJU
DLA ILUSTRACJI KSIĄŻEK
DZIENNIKÓW CZASOPISM
ANONSÓW CENNIKÓW I T.

FOTOCYNOGRAFIA
AUTOTYPIA
CHROMOTYPIA
FOTOLITOGRAFIA
SWIATŁODRUK

ZAKŁAD ART. FOTOGRAFICZNY
SECESSION
LWÓW
ul. Kopernika 8.

POWIĘKSZENIA DO NATURALNEJ WIELKOŚCI POD NAWNIŻSZYCH CENAMI.
KUSZE PRZECHOWUJĄ SIĘ NAŚLADOWNICTWO ZASTRZEŻONE.

Pracownia rusznikarska

**SZADKOWSKI
i KOPCZYŃSKI**

we LWOWIE, pl. Bernardyński I. 3

poleca

BROŃ MYŚLIWSKA
własnego wyrobu
dokładnie uregulowaną i wy-
próbowaną.

Wszelkie reperacje z prowincyi
uskutecznią się natychmiast.

Patenty

na WYNAŁAZKI WYJEDNYWA

inż. St. Dzbański

Wiedeń, Lindengasse Nr. 2.

Międzynarodowe biuro
patentowe. 65

24

14

Patenty

na wynalazki, ochronę modeli, ma-
rek fabr. i t. d. wyjednywa czynne
od r. 1882

BIURO PATENTOWE

**Włodarkiewicz
& Sieklucki - -**

Warszawa, Włodzimierska 16.

Własne warsztaty mechaniczne.
Stały Reprezen. w Petersburgu.

Wynalazki Biuro same nabywa lub
pośredniczy w ich eksploatacyi.
65

Nauczycielka: Co to są ciała przezroczyste?
Podłotek: Są to ciała, które przepuszczają światło
i przez które można patrzeć.

Nauczycielka: Bardzo dobrze. Proszę mi dać przy-
kłady!

Podłotek: Szkło.

Nauczycielka: A jeszcze?

Podłotek: Dziurka od klucza.

**Oleje cylindrowe
i Maszynowe
w najlepszych jakościach**

poleca

Fabryka nafty Fibicha i Stawiarskiego

30 **KROSNO.** 81

Ważne

dla właścicieli dóbr i lasów!

Drzewa jodłowe i świerko-
we począwszy już od 10 cm.
grubości i znacznie wyż, po-
szukuje się za gotówkę więk-
sze ilości.

Również kupujemy ciosane
kantówki (szprychy) bukowe,
dębowe, brzostowe i jasio-
nowe.

Łaskawe szczegółowe zgło-
szenia wraz z ceną uprasza
się nadsyłać pod „Kupno
drzewa“ do Administracyi
„Przemysłowca“.

Tylko krótki czas!

12 wizytowych . . zł. 2.50
12 gabinetowych . . zł. 5.—

fotografii w najelegantszem i najlepszem
artystycznym wykończeniu 12

M. HEGEDÜS

ZAKŁAD ARTYSTYCZNO-FOTOGRAFICZNY

Lwów, ulica Kopernika I. 8.

WYKONUJE RÓWNIEŻ KLISZE DLA DRUKARŃ, AUTOTYPII I FOTOCYNOGRAFII.

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca“.

Księgarnia Powszechna

Lwów, plac Halicki l. 14.

Księgarnia zaopatrzona we wszystkie nowości literatury polskiej i obcej ze szczególnem uwzględnieniem dzieł naukowych technicznych.

Księgarnia przyjmuje prenumeratę na wszystkie krajowe i zagraniczne pisma po cenach redakcyjnych.

Księgarnia udziela chętnie wszelkich informacji w zakresie księgarstwa wchodzących. Katalogi wszystkich dzieł wysyła na żądanie bezpłatnie.

NOWOŚĆ!

Libański: W małżeńskiej klatce. Komedya w 3 aktach — okładka z rysunku Goyi p. t. „Małżeństwo“ . . . . . K 1'60
Łukiana z Sanosaty: Dzieła, K 1'—
Vogel: Podręcznik fotografii, oprawny . . . . . K 4'—
 Wydawnictwo Biblioteki powszechnej; dotychczas wyszło 540 numerów po 24 hal. Katalogi szczegółowe na żądanie bezpłatnie. Kolekcye godne polecenia: „Sammlung Göschen“, Aus Natur u. Geistes Welt. Kunst, Literatur, Kultur, Musik.

Czasopismo techniczne

Organ Tow. politechn. we Lwowie.
 Ogólnego zbioru rocznik XXIX.

Wychodzi dnia 10. i 25. każdego miesiąca.

Przedpłata z przesyłką pocztową wynosi: w Austrii rocznie 18 kor., w Niemczech 15 mk., w Rosyi 7 rb.

Numer pojedynczy kosztuje 1 kor.

Redakcyja i administracyja znajduje się przy ulicy Zimorowicza l. 14. (II. p.)

39 **Karol Hornung** 14
Lwów, Szpitalna 40.
 Telefon nr. 353.
Parowa fabryka stolarska
 wykonuje roboty budowlane, posadzkowe, urządzenia kościelne i szkolne, tak w miejscu jak i na prowincyę 65 po umiarkowanych cenach.

Sprawa aktualna! Do nabycia we wszystkich księgarniach
Głos do mieszkańców miast!
 (Nasze miasta, mieszczaństwo a przemysł.)
 Napisał: EDMUND LIBAŃSKI. Nakład „PRZEMYSŁOWCA“.
Cena 20 hal.

31 **Młyny**
 poruszane motorami wodnymi, parowymi i ssąco gazowymi
 urządza fabryka maszyn
J. SZAYNOK
w Rzeszowie.

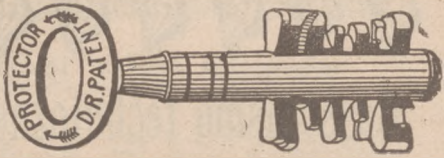
można zarobić spruwadzając
Przepisy
 do fabrykacyi przetworów chemiczno-technicznych, kosmetyków, środków leczniczych itp.
 z laboratorium chemiczn.
 Dr. chem. DAVIDSOHN
 et Dr. med. JUNG MANN
 Berlin Nr. 74. Friedrichstr. 131 D.
 Proszę żądać ofert. — Korespondencya polska.

Wiele pieniędzy!

Wiele pieniędzy!

OLÓWKI KRAJOWE
 Dostać można wszędzie.
 Towarzystwa akcyjnego **St. Majewski i Syn** 65/4
 Główne zastępstwo na Galicyę w kraj. Związku Przemysłowym: Lwów, Chorążczyzna 17.

Jedynе zastępstwo i skład na Lwowie
Leopold Herrmann
 ul. Grodecka l. 14 a.

Cudem techniki

nazywają fachowcy **patentowany zamek Protektor**
 w który zaopatruje swe ogniotrwałe i pewne przed włamaniem

Kasy HESKY S. Wertheimer

Fabryka: Wiedeń XVII/3.

Nieźrównane kasy najnowszej konstrukcji. — Tanie ceny fabryczne.

Spółka kredytowa budowniczych

stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką
 we Lwowie ul. Hetmańska l. 12. p. 1.

Dostarcza swoim członkom wszelkich materiałów budowlanych wagonowo i w różnych ilościach jako to: Wapno, cegłę, cement, gips, wapno hydr., drzewo budulcowe, żelazo, blachę, piece kailowe, cegłę i glinę ogniotrwałą, płytki kamionkowe, cementowe wyroby, asfaltowe wyroby, kamień tarnopolski, trembowelski, polański i demiański, patent. drzwiczki kominowe i wentylacje, powielacze ciepła do pieców oszczędzające 50% paliwa, płyty słomiane i gipsowe, posadzki deszczułkowe i ksyllolitowe nieprzemakalne i t. d. Udziela kredytów na weksle, skrypta dłużne, hipoteki, cesye i t. d. składa za swych członków kaucyje budowlane. Przyjmuje wkładki oszczędności na 4 1/2%.

Od udziałów płaci dywidendę; dotychczas płaciła zawsze 5%. Z czystych zysków tworzy fundusz zaopatrzenia dla wdów i sierót po członkach. Statuty, wszelkie ceny i wyjaśnienia udziela zawsze najchętniej

Zarząd.

14

MASARNIA

32

Franciszka Jchniowskiego

we Lwowie ul. Batoiego 4.

poleca szynki uznane ogólnie za najlepsze w smaku oraz wszelkie inne wędliny, niezrównanej dobroci również wielki zapas smalcu i słoniny. 85

U GOLARZA.

Golarz (do gościa). Czy mogę panu dobrodziejowi służyć bilecikiem abonamentowym na 12 razy?

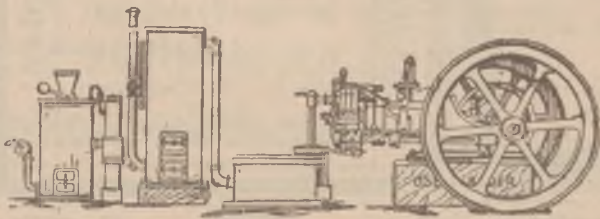
Gość. O nie, ja tyle znów krwi nie mam.

Wązkotorowe koleje

polne, leśne i do celów przemysłowych
 buduje i dostarcza

firma E. Giełdziński

Lwów, Jagiellońska 3.

Skład motorów wybuchowych

URZĄDZEŃ MŁYNÓW i FABRYK 39

Leon Heller, Lwów, Grodecka 35.

Kosztorysy i plany na żądanie. 90

Goleszowska fabryka cementu portlandzkiego Goleszów

Najlepsze polecenia na żądanie do usług

(stacja kolei, poczta i telegraf na miejscu).

Roczna produkcja 1,200.000 — 1,500.000 etn. metr. portland-cementu.

Zawsze jednostajny — pierwszej jakości — najprzedniejszej mialkości. 7

132

Przewyższa znacznie przepisy normowane przez Stow. austriackich inżynierów i architektów. 58

SPECYALNOŚĆ:

cement do wyrobu posadzek i kamienia sztucznego rur i dachówek cementowych.

Podgórze-Bonarka

(pod Krakowem).

FABRYKA PORTLAND CEMENTU

Bernard Liban i Spka

14 poleca swój produkt najprzedniejszej jakości.

65

WODOCIĄGI

dla miast, miasteczek, gmachów publicznych

projektuje i wykonuje firma

August Löw i Sp.

LWÓW, ul. Kołłątaja 1. 6.

Adres telegramów: „KALORYA“ — LWÓW.

Ogrzewanie centralne

wszelkich systemów

Łazienki, łazienki, pralnie, suszarnie, wszelkie urządzenia mechaniczne. Poszukiwanie i uchwycenie źródeł, wiercenie studzien, ustawianie pomp. Instalacje domowe z łazienkami i klozetami.

Generalne zastępstwo dla Galicji i Bukowiny patentów łazienek szafkowych „The Elkay Syndicate“ w Londynie. (w)

12 Krajowy Związek Przemysłowy 15

AGENCYA HANDLOWA WYDZIAŁU KRAJOWEGO

we Lwowie, ulica Chorążczyzny 1. 17.

Przyjmuje zastępstwa fabryk krajowych i utrzymuje agencję handlową. Pośredniczy w eksporcie wszystkich kraj. produktów.

UTRZYMUJE BAZARY KRAJOWE:

we Lwowie, Hotel Georgea, — w Krakowie, Rynek główny 1. 20, w Nowym Sączu, ul. Krakowska 1. 7. — w Przemyśle, ul. Franciszkańska

które polecają

sukna, płótna, drelichy, barekany, makaty, kilimy, wyroby koszykarskie, zabawki i wogóle wyroby krajowego przem. tak fabrycznego jak i domowego.

Informuje w kwestyach rodzimego wytwórstwa i handlu. 65

15

Architekci

J. SOSNOWSKI & A. ZACHARIEWICZ

krajowe przedsiębiorstwo robót betonowo-żelaznych konstrukeye ogniotrwałe, żelazno-betonowe - - - -

(BÉTONS ARMÉS)

Systemu Hennebicque.

EXPOSITION UNIWERSELE 1900.

GRAND PRIX

Wystawa Jubileuszowa we Lwowie 1902

zaszczytne uznanie.

STROPY, MOSTY, TUNELE, FUNDAMENTA, KANALIZACYE, ZBIORNIKI, FABRYKI, MŁYNY, PILOTY BETONOWE i t. p.

Wstępne projekta i przedmiary bezpłatnie.

Lwów, ul. Na Błonie 3.

FILIA

Kraków, ul. Szpitalna 17.

Telefon 470. 65

JÓZEF GORECKI

Fabryka siatek, mebli, konstrukcyi żelaznych i wyrobów ornam. kutyckich

W KRAKOWIE,

ul. św. Wawrzyńca 1. 26. — Telefon Nr. 277.

Magazyn: ul. Starowiślna 1. 44 (parter).

ODZNACZENIA
KRAKÓW - LWÓW - PARYŻ - WIEN

wykonuje wszelkie roboty ornamentalne, kute, konstrukcyjne budowlane i plecionki z drutu, **drutowe kraty do ogrodzenia** ogrodów, lasów, podworców, zwierzyńców itp. **siatki do przesypywania piasku i ochronne do okien**, **łóżka żelazne** zwykłe i angielskie z materacami sprężynowymi oraz wkłady sprężynowe do łóżek drewnianych. — **Drut kolczasty i »Wzdętochrony«** do ratowania koniczyną wzdętego bydła. — Ceny przystępne kosztorysowe. — Termin ściśle zachowany. — Cenniki na żądanie darmo i opł.

Adres telegramów:

JÓZEF GORECKI - KRAKÓW.

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca”.

WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych,
domów prywatnych i t. d.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. Wiercenie studzien. Ustawianie pomp.
Instalacje domowe z klozetami, łazienkami itd.

projektują i wykonują:

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków, ul. Kolejowa l. 18.

Najlepsze referencje z dotychczas wykonanych robót. — Kosztorysy bezpłatnie.

Ogrzewanie

wszelkich systemów

i WENTYLACYE

Łaznie, Mechaniczne pralnie, suszarnie i t. d.

Po tym
szyldzie
poznaje się
sklepy

w których
sprzedaje się
Singera
maszyny do
szycia

Singer Co. Tow. Akc. maszyny do szycia

Lwów, Sykstuska 6. filia Grodecka 30.

Patenty

na wynalazki

wyjednywa 15

Kazimierz Ossowski

Biuro patentowe

Petersburg, Wozniesieńskijski pro-
spekt 3.

Przegląd - Techniczny

Tygodnik poświęcony sprawom techniki
i przemysłu.

Adres Redakcyi i Administracji:

Warszawa, Włodzimirska 3.

PRZEDPŁATA:

W Warszawie: rocznie 10 rub.,
półrocz. 5 rub., kwartalnie 2-50
rub.; z przesyłką rocz. 12—, pół-
rocz. 6—, kwart. 3— Numer
pojedynczy 30 kop.

CENA OGŁOSZEŃ:

Jednorazowo za całą stronę rb.
13, za półstr. 8—, za ćwierć
str. 4—, za jedną ósmą 2-50,
za jedną szesnastą rub. 1-50.

**Krajowa Fabryka
wyrobów masarskich**

A. Pinkelsteina

we Lwowie

plac Gołuchowski 1. 2.

poleca swe znane wyroby
wędlin, salami i t. d. 57

BLASK

KRAJOWA FABRYKA CZERNIDŁA
i SMARÓW inż. WŁADYSŁAWA
BIECHOŃSKIEGO w JASLE poleca:

Waseline żółtą i czarną naturalną

najlepszy środek do czyszczenia i konserwowania skór, uprząży, metali etc.,
w puszkach blaszanych po 1 i 5 kg., w beczkach po 25, 50, 100 i 200 kg.

Tłuszcz Tovoot

Jedyny stały smar do maszyn po raz pierwszy w kraju wyrabiany, prze-
wyższający swoją smarnością i wydatnością wszelkie podobne wyroby za-
graniczne. W puszkach blaszanych 5 kg. W beczkach po 25, 50, 100 i 200 kg.

Wyłączne zastępstwo: K. Medveczky Biuro handlowo-komisowe, Lwów, Trzeciego Maja 11.

Fille i składy: Borystaw i Zagórz.

HENRYK EBER

Lwów, plac Smolki l. 3.

Skład materiałów budowlanych

jakoto: Portland-cementu, wapna palonego i hy-
draulicznego, gipsu, smoły, karbolineum, rur
betonowych i kamionkowych, posadzek cemen-
towych i szteingutowych, oraz wszelkich innych
materiałów budowlanych.

Nowość! Podłogi ksenon asbestowe bez fug. — Cenniki i wzory gratis.

Przedsiębiorstwo techniczne

dla urządzeń wodociągów, kanalizacyi, pokryć
dachów dachówką, papą i łupkiem, dla wszelkich
robót betonowych i asfaltowych, dla układania
posadzek i wykładania ścian płytkami porcela-
nowymi itd.

Skład maszyn do szycia, rowerów, gramofonów oraz zegarków złotych,
srebrnych i towarów jubilerskich. **Józef Becher w Stryju.**